

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»
08 липня 2015 року № 152-Н

Форма № П-4.04

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

Навчально – науковий інститут бізнесу і сучасних технологій
Форма навчання денна
Кафедра правознавства

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____

Г. В. Лаврик

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«___» _____ 2021 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «ВОЛОНТЕРСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ»

спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма «Публічне адміністрування»

Виконавець роботи: Лялька Вікторія Русланівна

(підпис, дата)

Науковий керівник: Лаврик Галина Володимирівна

(підпис, дата)

Рецензент: Лозинська Тамара Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІЖЕННЯ	
ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ ТА ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	6
1.1. Започаткування і розвиток волонтерського руху	6
1.2 Термінологічне визначення та змістовне наповнення поняття волонтер та волонтерська діяльність.....	17
РОЗДІЛ II. СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ	
2.1. Нормативно-правове забезпечення діяльності волонтерських організацій.....	25
2.2. Соціальні та психологічні аспекти волонтерської діяльності.....	39
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНУВАННЯ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	
3.1 Підтримки волонтерських організацій з боку держави.....	45
3.2. Молодіжний волонтерський рух та перспективи його розвитку.....	55
ВИСНОВОК.....	62
ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми наукового дослідження. В наш час суспільстві таке поняття, як волонтерство має досить важливе ціннісне і вагоме значення для українців, це можна обґрунтувати суспільно-політичними змінами, економічною нестабільністю, соціальною незахищеністю вразливих верств населення, зростає потреба громадян у професійній допомозі та підтримці. В умовах цього з'являється велика кількість організацій і соціально активних громадян, які діють на благодійних засадах та усвідомлено починають займатися волонтерською діяльністю. Волонтерська допомога стає більш затребуваною ніж раніше, підвищується її дієвість і результативність постає необхідність вивчення чинників, які можуть вплинути на особистісний зріст волонтерів, формуватимуть їхню готовність до виконання різнопланових завдань підтримки різних об'єктів супроводу.

Досліджуючи дане питання, варто приділити увагу підтримки на законодавчому рівні волонтерської діяльності, створенню сприятливих умов для діяльності волонтерських організацій, які набирають популярності в нашому сьогоденні, надавати соціальну та матеріальну підтримку громадянам, які виконують таку діяльність, виконувати роль могутньої, сильної та незалежної держави, яка співпрацює з усіма верствами населення.

Предметом дослідження є відносини держави, влади та соціуму в системі волонтерської діяльності та волонтерства в цілому.

Метою дослідження є аналіз діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування у вирішенні даного питання також звернути увагу на законодавче регулювання волонтерської діяльності в Україні, розглянути та дослідити соціально – психологічні чинники, які впливають на заняття волонтерською діяльністю. Розглянути питання молоді та волонтерства, що є досить актуальним в нааш час.

Для досягнення поставленої мети потрібно дослідити та розв'язати такі задачі:

- визначити історію започаткування волонтерського руху на теренах України;
- звернути увагу на діяльність волонтерських організацій в сучасном аспекті;
- визначити нормативно – правову базу на основі якій здійснюється волонтерська діяльність та діють волонтерські організації;
- здійснити аналіз соціально – психологічних аспектів волонтерської діяльності;
- визначити, що саме мотивує на заняття волонтерською діяльністю;
- знайти шляхи удосконалення та покращення волонтерської діяльності, запропонувати шляхи вирішення даної проблеми;
- проаналізувати питання молодь та волонтерство, проглянути статистичні дані, скільки % молоді займається волонтерською діяльністю.

Об'єктом дослідження є волонтерська діяльність, та функціонування волонтерських організацій в Україні.

Методи та інформаційна основа дослідження. У роботі викорис тано загальнонаукові і спеціально – наукові методи пізнання. У всіх розділах роботи використовувалися методи: системного підходу, аналізу і синтезу, класифікації, систематизації, порівняльно-правового методу, формально-логічного методу.

Огляд наукових джерел. Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що проблема вимагає всебічного вивчення, їй присвятили свої наукові роботи такі дослідники як: Лях Т. Л., Тохтарьова І.М., Толстоухова С.В., Вайнола Р.Х., Капська А.Й., Комарова Н.М., . Юрченко І.В., Косова У. П., Тюптя Л.Т., Бугаєвська Ю.В., Рибальченко В. Переважна більшість авторів акцентують свою увагу на конкретних аспектах діяльності волонтерів, їх взаємодію з владою та окремими верствами населення. На організацію волонтерської діяльності під час війни на передовій, багато авторів саме звертають увагу на події 2014 року в Україні і саме в цей період зазначають максимальне підвищення активності волонтерства.

Практичне значення одержаних результатів. Основні висновки, рекомендації, пропозиції, які зазначені в дипломній роботі, орієнтовані на

широке вичення проблематики даного питання, зазначені шляхи покращення волонтерства, волонтерської діяльності також вказані шляхи зміни та доповнення нормативно – правових актів як стосуються проблематики даного питання.

Дипломна робота включає: вступ, 3 розділи, висновки, рекомендації, список використаної літератури, графіки опитування населення України, таблиці та діаграми. В першому розділі розкрито питання історичного етапу створення такого явища, як волонтерство на теренах України, досить докладно розкриті поняття «волонтер» та «волонтерська діяльність». В другому розділі проаналізовано законодавчу базу на основі якої здійснюється волонтерська діяльність, відбувається функціонування волонтерських організацій та соціально – психологічний аспект волонтерства, відносини держави, влади та соціуму у вирішенні даного питання. В третьому розділі окреслені питання, які стосуються діяльності волонтерських організацій, запропоновано шляхи покращення та підвищення активності волонтерства, не залишилося без уваги, питання молоді та волонтерства. В магістерській роботі надані висновки. Обсяг роботи – 67 сторінок. Містить графіки соціологічних досліджень зображених у графіках, 1 рисунок, список інформаційних джерел – 69 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ ТА ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1 Започаткування і розвиток волонтерського руху

« В серці волонтерства зібрані ідеали служіння і солідарності та віра в те, що разом ми зможемо зробити цей світ кращим» Кофі Анан

Значима роль волонтерства в світовому вимірі підтверджується його визнанням ООН, як суспільно-корисної діяльності на добровільній безкорисній основі, яка повинна бути важливою складовою будь-якої стратегії, націленої на вирішення основних проблем, в таких сферах як, боротьба з бідністю, стійкий розвиток, охорона здоров'я, упередження виникнення стихійних бід та вчасне реагування, соціальна інтеграція, подолання соціальної та расової нерівності і дискримінації. Такі положення Резолюції ООН та рекомендація стосуються підтримки волонтерського руху, пропонують урядам всіх держав внести волонтерство в національні плани розвитку, як один з основних компонентів для досягнення цілей розвитку [0, С. 20-21]. Бізнесмен зі швейцарії Генрі Даунтон у 1859 році, вражений війною та битвою під Сольфоріно, де тисячі людей залишилися без відповідного догляду і турботи, вирішив запропонувати створити національні товариства допомоги, які складалися б з волонтерів, які могли вчитися забезпечувати рівну та безкорисну допомогу військовим аби полегшити їхні страждання. 4 серпня 1870 року в Лондоні пройшло відкрите засідання на якому було встановлено, що в країні буде утворено національне товариство яке буде допомогою хворим і пораненим солдатам які постраждали під час війни, що дане товариство буде сформовано та діяти за правилами, встановленими та погодженими Женевською конвенцією 1864 року. Товариство назвали «Червоний Хрест». 2019 рік був ювілейним, 160 років з моменту виникнення волонтерства [0].

Міжнародна асоціація добровольчих зусиль з 1970 року кожні два роки проводить Всесвітню конференцію волонтерів. На конференції 1990 року в Парижі було прийнято першу Загальну декларацію волонтерів. 2001 в Амстердамі вона була переглянута року на конференції. В ній, зокрема, зазначається, що в волонтерстві можуть проявлятися й підсилюватися спільність, піклування, служіння, несення суспільної відповідальності, навчання та розвиток; волонтерство може згуртовувати суспільство та вирішувати його невідкладні проблеми. Даний акт підтримує право на заняття волонтерською діяльністю для всіх чоловіків, жінок, дітей, незалежно від їхньої раси, віросповідання, фізичних особливостей, соціального або матеріального чи морального становища [0].

Якщо говорити про сьогодення, то можна стверджувати, що волонтерів більш ніж зі 100 країн світу об'єднано в глобальний світовий рух, який стає все більш активним і впливовим у світовому вимірі. Прикладом такого явища слугує США, кількість волонтерів сягає близько 60 відсотків серед жінок, які присвячують волонтерській діяльності в середньому 3,4 години на тиждень, близько 50 відсотків серед чоловіків, які присвячують близько 3,6 годин на тиждень. Канадці працюючи волонтерами в середньому витрачають близько 193 годин на рік, свого часу, що є еквівалентом 578.000 робочим місцям з повною зайнятістю. Франція, країна, де в акціях волонтерських організацій за підрахунками беруть участь приблизно 19 відсотків дорослого населення (з них 60% регулярно), віддаючи волонтерській діяльності більше 20 годин на місяць. Кожного року волонтерська діяльність охоплює понад 100 мільйонів осіб дорослого населення нашої планети [0, С. 73-76].

В Україні зароджується суспільство, яке має базуватися на принципах свободи, творчості та гуманізму [0]. В наш час стоїть гостро питання розбудови громадського суспільства наслідком якого став активний розвиток нового соціального явища – волонтерський рух.

Будучи започаткованим ще далеко з давніх часів, допомога нужденним, ставлення з добротою до тих хто потребує особливої уваги, беручи до уваги досвід волонтерства європейських країн, який відповідає даній проблемі то

можна спостерігати, що вона є досить актуальною в даний час. Український вітчизняний волонтерський рух з кожним десятиліттям та кожним роком набирає не аби яких обертів, об'єднує все більше і більше громадян, залучає значні ресурси, які в свою чергу потребують законодавчого врегулювання. Потребують додаткової допомоги, великої кількості громадян, які б погодилися на добровільних засадах здійснювати волонтерську діяльність.

Так, на сьогоднішній час на законодавчому рівні визначений термін «волонтерський рух» та «волонтер», задекларовано про те, що підтримка і сприяння його розвитку і поліпшення визнається основним напрямком державної політики у сфері соціальної роботи з дітьми і молоддю [0].

У травні 1998 року Україна серед інших країн Центральної та Східної Європи, а також кількох країн Азії розпочала реалізацію регіональної програми, «Ініціативи по роботі на добровільних засадах». Головною метою програми є відновлення руху волонтерів у перелічених вище країнах, як запоруки громадського суспільства та незворотності демократичних перетворень, збільшення частки добровільної праці громадян, спрямованої на розв'язання конкретних проблем [0, С. 54-69].

2001 рік на міжнародних теренах також позначився не менш важливо, Генеральна Асамблея ООН проголосила 2001 рік – «Міжнародним роком волонтерів». Основними цілями та метою якого стало підвищення рівня визнання волонтерської діяльності, допомога та сприяння їй, популяризація, визнаність, створення мережі поширення та обміну інформації про неї. 22 березня 2001 року в Україні, було організовано проведення Міжнародного року волонтерів, в рамках даного заходу було розроблено низку проектів, для сприяння розвитку волонтерського руху в Україні [0].

За 2001 роком послідував 2003 рік, який також мав не менш вагоме значення для історії встановлення волонтерського руху в Україні. Кабінетом Міністрів України було в перше утворено Координаційну раду з питань розвитку та підтримки волонтерського руху [0].

2014 рік позначився суттєвим зростанням кількості громадян України, залучених до благодійної та волонтерської діяльності. Так, за даними

соціологічного дослідження, яке було проведено Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» спільно з КМІС, 32,5% українців протягом травня – вересня 2014 року переказали свої кошти на рахунки української армії. Ще 23% громадян України скористалися допомогою благодійних фондів та волонтерських організацій, передавши кошти, речі та продукти саме через ці громадські інституції. Також 9% громадян взяли участь у магазинних акціях, купивши товари за списками, яких потребувала армія та передали їх волонтерам. Особисто та з влансої ініціативи допомагали вимушеним переселенцям речами та грошима понад 7% українських громадян. Безпосереднім збором коштів, ліків, речей та доставкою їх в зону проведення АТО займалися 3% громадян нашої країни. Згідно із даними дослідження «Волонтерський рух в Україні», підготовленого GfK Ukraine на замовлення ООН в Україні, громадяни України надають великого значення волонтерському руху саме в розвитку суспільних процесів: 62% громадян визнають роль волонтерів у змінах останнього року, 85% громадян вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, 81% громадян, схильні вважати, що волонтерський рух є обов'язковою та невідомою складовою громадянського суспільства [0].

Крім того, 32,5% українців особисто переказали свої кошти на рахунки української армії. Селяни відзначились вищою доброчинністю, а ніж міські жителі. Експерти вказують, що майже 1/4 українців (23%) мали досвід волонтерства, із них 9% почали займатись волонтерством протягом останнього року. Основним напрямком діяльності волонтерів у 2014 – 2016 роках стала допомога українській армії та пораненим, таким видом діяльності займалися – 70% волонтерів. До подій, що сталися в Україні у 2014 року, найбільш актуальними напрямками діяльності волонтерів були допомога соціально – незахищеним верствам населення та покращення благоустрою громадського простору (зелені насадження). Учасники інтерв'ю дослідження «Волонтерський рух в Україні» відповіли на запитання щодо особистої участі у благодійній діяльності. Так, 74% з них жертвували кошти на різні цілі коли-небудь у житті, з яких 25% зробили благодійні внески протягом останніх дванадцяти місяців. Їх

суми пожертв складають від кількох гривень до 283 тисяч гривень на рік. Найбільш охоче громадяни України жертвували кошти на допомогу українській армії, пораненим, хворим дітям, дітям з благодійних сімей. У 2014 році кількість таких громадян збільшилась (63%), тоді як раніше в середньому пожертви здійснювали 49% з них [0]. Отже, результати соціологічних досліджень також свідчать про те, що український волонтерський рух у 2014–2016 роках за масштабом поширення став безпрецедентним виявом громадянської самоорганізації. Підвищення значимості волонтерського руху було зумовлене двома основними факторами: внутрішньополітичною кризою, що призвела до розлагодження системи державного управління та державного контролю, зниженню якості управлінських рішень, браку ресурсних можливостей та зовнішньою агресією, яка тільки збільшила дисбаланс між здатністю держави якісно виконувати свої функції та забезпеченням основних потреб громадян. Криза в країні та зовнішні впливи з боку інших держав поставили під загрозу існування України, як національної, незалежної держави, що було сприйнято громадянами, як особистий виклик, загрозу їх самоідентифікації [0].

У 2014 р. волонтерський рух в Україні за масштабом поширення став показовим виявом громадської самоорганізації. За умов розбалансування системи державного управління, браку ресурсних можливостей та зовнішньої агресії волонтерські організації виконують функції держави із забезпечення силових структур та постраждалих громадян в ході збройного протистояння. Вирішальну роль у цьому процесі відіграє патріотичний підйом в українському суспільстві, що призвів до появи безпрецедентної кількості волонтерів й жертводавців. Прийняття системного законодавства, спрямованого на врегулювання благодійної та волонтерської діяльності, безумовно, створює умови для розвитку якісно нового рівня цієї діяльності та взаємодії волонтерів взаємодії з органами державної влади. Для цього необхідно: Кабінету Міністрів України:

- внести уточнення до п. 2 «Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність

України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення», яким долучити волонтерів до числа претендентів («працівники підприємств, установ та організацій, які залучалися і брали безпосередню участь в антитерористичній операції в районах її проведення») на отримання статусу «учасник бойових дій»);

- розробити закон, який має визначати статус для територій, що прилягають до прифронтової зони, правові механізми регулювання економічних, податкових, соціально-політичних, гуманітарних, інформаційних процесів в прифронтовій зоні, а також передбачити соціальні гарантії для мешканців населених пунктів, суб'єктів підприємницької діяльності. Міністерству інформаційної політики України, Державному комітету телебачення і радіомовлення України:

- сприяти створенню інформаційних матеріалів з висвітлення кращих волонтерських практик у форматі соціальної реклами, журналістських розслідувань, окремих тематичних програм;

- розробити стратегію проведення інформаційної кампанії, спрямованої на залучення до соціалізації внутрішньо переміщених осіб якомога ширшого кола громадян України, у тому числі силами волонтерів, благодійних організацій, приватних донорів;

- популяризувати приклад взаємодії бізнесу, волонтерських організацій та влади на прикладі Харківської області. Міністерству фінансів України, Державній фіскальній службі України:

- включити до Порядку формування та ведення реєстру волонтерів АТО відомості щодо пакету звітних документів, які волонтерам необхідно надавати для перевірки та на підставі яких їм буде гарантовано звільнення від податків. Міністерству соціальної політики України:

- розробити систему координації роботи із волонтерами на тимчасово окупованих територіях;

- залучати приватні благодійні фонди та волонтерські організації, які мають доступ на тимчасово окуповані території для перевезення гуманітарної

допомоги населенню від імені держави. Міністерству закордонних справ України – створити реєстр волонтерських та донорських організацій української діаспори та організувати роботу з їх представниками щодо налагодження доставки в Україні необхідних ресурсів. 34 Міністерству внутрішніх справ України, Державній прикордонній службі України, Службі безпеки України: – створити при цих органах виконавчої влади ради волонтерських організацій, використовуючи досвід Міністерства оборони України;

– провести аналіз роботи волонтерів у підрозділах Міністерства оборони України та вивчити питання, щодо доцільності введення представників волонтерського руху до МВС України, СБУ, Державної прикордонної служби України [70]

Проаналізувавши історію становлення волонтерського руху в Україні можна зробити висновок, про те що зародження та існування такого поняття як, «волонтерська діяльність» почалося ще з давніх часів але набуло розголосу у 2001 році подією, яка стосувалася проголошення 2001 року – Міжнародним роком волонтерів. З часом дане поняття набувало більшої значимості зокрема для України, 2014 рік став роком піднесення та розквіту волонтерської діяльності, на мою думку саме 2014 рік став поштовхом для визнання волонтерської діяльності, як нестримної сили, допомоги нужденним беззахисним людям. Волонтерство, як соціальне явище встановлює свою значимість з кожним днем все більше і більше.

Що розуміють під поняттям «волонтер»? Волонтерами були, як правило, приватні особи, громадські діячі (Д. Адамс, М. Річмонд, А. Соломон), релігійні діячі (пастор С. Барнетт, Ч. Вара) [0]. Мабуть кожен з нас знає таку символічну постать, як Мати Тереза. Була вона була католицькою черницею, фундатором та основоположницею Ордену милосердя, який займається служінням бідним і хворим людям. Допомозі нужденним, малим дітям та дітям – сиротам. У 1979 році Мати Тереза була визнана гідною Нобелівської премії миру за свій значний внесок у розквіт волонтерської діяльності. В Україні таких людей, що займалися суспільно – корисною справою, називали доброчинцями,

благодійниками, альтруїстами, громадськими діячами, меценатами (Князь Володимир, Ярослав Мудрий, Гетьман Петро Сагайдачний, Іван Мазепа), приватними благодійниками (Терещенки, Семеренки, Броцькі) [0, С.22]. На думку науковців, а саме, як зазначає Т. Лях, волонтерство – це неоплачувана, добровільна діяльність на благо інших. Будь – яка людина, що свідомо і безкорисливо трудиться, щоб допомогти людям, які цього потребують, може називатися волонтером. Волонтер – це людина, яка володіє неабиякими комунікативними навичками і приваблює до себе людей, розуміє проблеми оточуючих та співчуває їм, має бажання безкорисливо допомогти вирішувати проблеми інших людей. До того ж, волонтер характеризується порядністю, уважністю, відповідальністю, відвертістю зі своїми клієнтами[0, С. 206 – 213].

За цільової орієнтованості волонтерство спрямоване: на взаємодопомогу, коли волонтерська діяльність здійснюється, щоб допомогти іншим членам своєї ж соціальної групи або суспільства; на благодійність, коли об'єктом допомоги є учасник групи, в яку не входить сам волонтер; на участь у місцевому самоврядуванні, коли член будь-якого співтовариства на добровільній основі включається в діяльність з управління ним (наприклад, в діяльність територіальних органів самоврядування).

Волонтер лише тоді зможе бути волонтером, коли він спроможний відчувати означені потреби інших людей. У такому випадку потреби однієї людини можуть посилюватися потребами іншої, що в результаті дасть змогу досягти бажаних результатів [69]

На відміну від Т.Лях, яка зазначає що волонтерство – це добровільна, неоплачувана діяльність на благо інших, інший автор І. Тохтарьова вважає, що волонтерство – це спосіб акумуляції соціального капіталу, потужний інструмент соціального, культурного та економічного розвитку суспільства, який в ринкових умовах сприяє збереженню балансу в суспільних відносинах та їх гармонізації; ефективний засіб об'єднання зусиль громадянського суспільства та органів державної влади щодо вирішення ряду соціальних проблем; головна передумова і основа діяльності більшості громадських організацій [0, С. 158].

Маліна Войку та Богдан Войку спираючись на опрацьований перелік різних теоретичних підходів пояснюють волонтерство через дві категорії. Перша категорія зосереджена на характеристиках волонтера: його соціальний капітал, дохід, гендерна приналежність, вік, місце проживання, та як ці характеристики впливають на бажання людини залучитися до волонтерства. Після визначення цих характеристик можна зробити досконалий портрет волонтера, починаючи із соціально – демографічних показників, закінчуючи хобі та інтересами людини [0].

Друга категорія пояснює волонтерство через культурні аспекти особистості. Це означає, що у кожного індивіда є свої цінності і вірування, які притаманні його культурі, нації, або релігії. Саме на основі впливу цих культурних складових людина вирішує чи зможе вона бути волонтером, чи має бажання займатися добровільною діяльністю, чи взагалі не наділена такими якостями, які притаманні волонтерству та відповідають нації, релігії або культурі [0].

Загалом якщо звернути увагу на загальне визначення даного поняття то таке поняття, як «волонтер» – у перекладі з англійської мови, означає «доброволець». Волонтерами спочатку називали людей, які за власним бажанням, добровільно поступали на воєнну службу у деяких європейських країнах (наприклад, у Франції, Іспанії), тобто можна зробити висновок про те, що ще з давніх часів існували волонтери, добровольці, люди, які займалися самопожертвуванням на благо інших людей, що потребували допомоги.

На відміну від інших науковців, які говорять про моральні якості волонтерів та матеріальні блага, які вони надають С. Толстоухова зазначає, що «волонтер – це стан душі». За належністю до певної організаційної структури волонтерів поділяють на дві умовних групи: ті, які працюють при різноманітних соціальних службах; волонтери громадських організацій.

Перша група пов'язують себе з поняттям «волонтери», а друга група не називає себе «волонтерами», а займається соціальною роботою відповідно до обов'язків членів громадських організацій [43, С. 91—98].

Саме поняття «волонтер» може сприйматися в різних значення не схожих на себе, для людей, наприклад, волонтерською діяльністю вважається і донорська здача крові, і робота на політичну партію, і участь у релігійних церемоніях та багато інших діяльностей, які виконує людина в різних сферах свого життя [0, С. 209].

Актуальним буде навести як приклад дослідження, яке було проведено та опубліковано у 2018 році науковцем І. Мазієм, який розглядає організований, правовий механізм впливу державних інституцій на розвиток волонтерства в цілому, а також особливо на волонтерських рух, діяльність якого направлена на користь та допомогу українській армії. Дослідження розкриває такі питання, як вирішення проблем щодо волонтерів і їхньої діяльності у всіх сферах впливу, також співпраця громадян з державним апаратом, який регулює роботу волонтерів яка в кінцевому результаті забезпечує роботу армії і сприяє національній безпеці. Основна ідея полягає у покращенні роботи механізму державного регулювання волонтерської діяльності, а саме: утворення єдиного головного офісу волонтерства в Україні. Ця установа повинна бути зареєстрована, як юридична особа публічного права, на чолі якої стоїть керівник офісу, до завдань якої б належало забезпечення комплексного вирішення питань, пов'язаних з волонтерською діяльністю у всіх сферах суспільного життя, а також забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, які стосуються волонтерства в цілому. Головний офіс волонтерства України дасть можливість виокремити першочергові напрями подальшого розвитку практики державної підтримки та сприяння волонтерській діяльності. Завдання діяльності головного офісу волонтерства полягають у вирішенні кризових ситуацій; залучення громадян в управлінні державними справами; розвитку усіх напрямів волонтерської діяльності; залучення молоді до волонтерської діяльності; проведення соціологічних опитувань; розроблення державних програм, стратегій, концепцій; здійснення обліку волонтерських організацій; співпраця, як на державному так і міжнародному рівні у цій сфері; сприяння поширенню інформації про волонтерську діяльність; внесення змін до законодавства, що стосується

розвитку волонтерської діяльності; надання консультативних послуги тощо. За своєю організаційно штатною структурою установа складалася б з чотирьох управлінь та семи відділів, а також запровадження школи волонтерства покращило б рівень освідченості осіб, які виконують такий вид діяльності, запровадило нові стандарти волонтерської діяльності. Цілком і повністю підвищило значимість та актуальність такого поняття, як волонтерство[0].

1.2 Термінологічне визначення та змістовне наповнення поняття волонтер та волонтерська діяльність

Поняття «волонтерська діяльність» також не менш важливе ніж поняття «волонтер». І. Зверева зазначає що, волонтерська діяльність – це добровільна робота, яка здійснюється фізичними особами на засадах добровільної діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання суспільства. Людина, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим особам та соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають – волонтером [0, С.112].

Благодійність і волонтерство 2016: результати дослідження яке проводилося Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціальною службою Центру Разумкова з 16 по 20 грудня 2016 року на теренах всіх регіонів України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. У ході дослідження було опитано 2018 учасників віком від 18 років:

Протягом 2016 року волонтерською діяльністю займалися 14% українців майже стільки ж, у 2015 році (13%), і навіть більше, ніж у 2012 році (10%). Найбільший кількісний показник (відсоток) волонтерів у 2016 році було згуртовано на Донбасі [24].

Але порівняно з 2012 роком зараз волонтери витрачають більше часу на заняття волонтерською діяльністю: дивлячись на результати опитування тоді, кілька годин на тиждень подібній діяльності присвячували лише близько 6% волонтерів, а такого варіанту, як щоденна волонтерська праця навіть не було зазначено в анкетуванні; а у 2016 році щоденну волонтерську діяльність здійснювали близько 5% волонтерів і ще близько 11% намагалися присвятити цьому кілька годин на тиждень. Щоправда у 2015 році волонтери працювали значно краще і активніше: щоденно працювали так само 5% волонтерів, але 23% працювали кілька годин на тиждень. Отже можна зробити висновок: у 2016 році волонтери віддавали своїй безкоштовній праці менше часу, ніж у

2015 році, проте істотно більше, ніж у 2012-му. Також науковці зазначають, що термін «волонтерство» у західній соціології використовується поряд із терміном «добровільна праця», як неоплачувана добровільна діяльність, яка здійснюється людьми для вирішення проблем суспільства і досягнення соціально значущих цілей [0, С. 15–22]

Законодавчо в Україні також визначено термін «волонтерська діяльність» Згідно Закону України “Про волонтерську діяльність” № 3236-VI від 19 квітня 2011 року, волонтерська діяльність – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги, а саме виконання волонтерами робіт та надання послуг на безоплатній основі. Слід зазначити, що волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності [0].

Вітчизняні дослідники такі як, А. Капська, Н. Комарова визначили принципи волонтерської діяльності [0, С. 112]:

- альтруїзму (передбачає, що волонтер готовий до здійснення діяльності, спрямованої на вирішення важкої життєвої ситуації, яка склалася у клієнта, при цьому інтереси клієнта виходять завжди, як правило на перший план);
- безкорисливості (заснований на відсутності матеріальної чи будь якої іншої зацікавленості у відносинах між волонтером і клієнтом);
- гласності (полягає у відкритості волонтерської роботи для суспільного ознайомлення за для забезпечення повної інформації про реалізовану волонтером роботу також буде сприяти розвитку та ознайомлення цього виду діяльності в суспільстві;
- гуманізму (виражається в дотриманні прав людини, вияві доброзичливості, толерантного ставлення волонтера до клієнта та поваги;
- добровільності (виявляється в залученні до волонтерства та роботи пов’язаної з волонтерством лише за бажанням, клієнт має право відмовитися від даного виду соціальних послуг, якщо вони цілком і повністю не відповідають його потребам);
- законності (вимагає відповідності волонтерської роботи прийнятом законодавству – законам України «Про благодійництво та благодійні

організації», «Про волонтерський рух», «Про громадські об'єднання», «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004 – 2008 роки», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» та ін.);

- милосердя (містить весь зміст волонтерської роботи, заснованої на готовності волонтера допомогти людям через співчуття, людинолюбство, щирість, добродішність, повагу, людяність та милосердя);

- чуйності (припускає готовність волонтера вчасно допомогти людині, яка потребує допомоги);

- самовідданості (висуває пріоритетність інтересів клієнта у волонтерській роботі і наявність у волонтера оптимізму під час вирішення важкої життєвої ситуації клієнта);

Волонтерська діяльність в Україні здійснюється шляхом:

- 1) надання допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах (за місцем проживання особи, у стаціонарних інтернатних установах та закладах; у реабілітаційних установах та закладах; в установах та закладах денного перебування; у територіальних центрах соціального обслуговування; в установах та закладах тимчасового або постійного перебування та в інших закладах соціальної підтримки;

- 2) залучення пенсіонерів, дітей та молоді до участі у волонтерській діяльності; [0, С. 206—213].

- 3) встановлення зав'язків із міжнародним волонтерськими організаціями [0, С. 206—213].

Дослідження такого явища як, волонтерський рух, що проводились співробітниками Інституту економіки промисловості НАН України, дають можливість стверджувати, що мотиваційним підґрунтям участі у волонтерському русі слугує перш за все почуття відповідальності та прагнення соціального визнання і самореалізації через участь у престижній і соціально схвалюваній діяльності. Дослідники роблять висновок, що таке поєднання основних мотивів із урахуванням соціально-мобілізаційного потенціалу волонтерства робить його перспективним у контексті пошуку і залучення соціальних ресурсів і розвитку волонтерського руху в Україні.

Становлення волонтерської діяльності в Україні відбувається сьогодні за кількома напрямками:

1) Традиційний, для багатьох країн західного світу обмін групами молодих добровольців, які мають на меті транслювання власної культури (історії, традицій, мови, досвіду з певних видів професійної та суспільної діяльності людини) та засвоєння аналогічно культури тієї країни, до якої за домовленістю виїжджає на певний час волонтер; надання молоді можливості навчатися і розвивати різні лінії взаємозв'язку, а також служити суспільству. Засади такої волонтерської діяльності розробляються Європейським комітетом міжурядового співробітництва в молодіжній галузі і активно застосовуються Корпусом Миру США в Україні [0, С. 526—529].

2) Добровільна безкоштовна робота волонтерів у громадських та некомерційних організаціях, яка має на меті допомогу будь – яким категоріям населення у будь – яких видах діяльності, навчанні, потенціальному розвитку. Такий вид діяльності сприяє тому, що добровільні помічники мають можливість для творчої та соціальної самореалізації, саморозвитку та самоствердження [0, С. 526—529].

3) Добровільна систематична або епізодична допомога державним установам у здійсненні соціальної політики: допомога освітянським (шкільним та позашкільним) закладам у навчально – виховній роботі, закладам соціального забезпечення в роботі з молоддю з особливими потребами та з людьми похилого віку [0, С. 526—529].

4) Волонтерська діяльність, як результат творчого саморозвитку, бажання навчати всіх, хто прагне, тому, що сам добре знаєш та вмієш, але що не завжди є власною професією добровільного помічника. Педагогічне спрямована волонтерська діяльність як засіб розвитку особистості, її соціалізації, духовного становлення. Цей напрям засвоюється в дитячих та молодіжних об'єднаннях, які передбачають суспільне корисну діяльність, в різних угрупованнях при центрах соціальних служб для молоді [0, С. 526—529].

Чи займалися ви волонтерством коли – небудь у житті?

У грудні 2014 року на замовлення Організації Об'єднаних Націй компанія GfK Ukraine провела загальнонаціональне дослідження стану волонтерства в Україні. Дослідження проводилось по всій Україні, включаючи території, які знаходяться в зоні АТО, без Криму, 20 – 26 листопада 2014 року, за допомогою методології САТІ (телефонні інтерв'ю, дзвінки на мобільні номери). Було опитано 1000 респондентів у віці 16 років і старше. Вибірка репрезентативна населенню України (за винятком Криму) за регіоном, розміром населеного пункту, статтю та віком згідно даних Державної служби статистики станом на 1 січня 2013 року. Згідно висновків дослідження, українці визнають велику роль волонтерського руху в суспільних процесах: 62% визнають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 85% вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81% схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства. Майже чверть українців (23%) мали досвід волонтерства, із них 9% українців почали займатись волонтерством протягом останнього року. Основним напрямом діяльності волонтерів у 2014 році стала допомога українській армії та пораненим – цим займалися 70% волонтерів. До подій Майдана найбільш актуальними напрямками діяльності були допомога соціально незахищеним групам населення та благоустрій громадського простору. Найбільша група волонтерів ті, які займаються волонтерством 1,2 рази на місяць. Більшість волонтерів вказали, що займаються волонтерством самостійно, та не зазначили участь у конкретних волонтерських проектах. 43% волонтерів належать до середнього класу, серед всієї вибірки таких 35%. Під час дослідження учасники відповіли на запитання стосовно благодійності. 74% українців жертвували кошти на різні цілі коли-небудь у житті, з яких 25% почали жертвувати тільки протягом останніх 12 місяців. Суми пожертв українців різняться та складають від кількох гривень до 283 000 гривень на рік. У 2014 році найбільш охоче українці жертвували на допомогу українській армії, пораненим та хворим дітям. У 2014 році кількість українців, які жертвують кошти, збільшилась – 63% робили пожертви, тоді як

до 2014 року жертвували кошти – 49% українців. В 2014 році сума пожертв була більшою, аніж в інші роки. 43% тих, хто коли – небудь жертвував кошти, робили це напряду, третина не пам'ятає назви благодійної організації, за допомогою якої вони здійснювали пожертви [0].

Проаналізуємо результати останнього дослідження, присвяченого вивченню волонтерського руху в Україні. Проведеновоно було GFK Ukraine на замовлення ООН в листопаді 2014 року. Вибірка дослідження складала 1000 опитуваних у віці 16 років і старше, відповідно населенню України (за винятком Криму) за регіоном, розміром населеного пункту, статтю та віком згідно даних Державної служби статистики станом на 01.01.2013 року. Дослідження проводилося методом САТІ – телефонні інтерв'ю, дзвінки на мобільні телефони. Завдяки цьому можливим було проведення опитування і на територіях, що знаходяться в зоні АТО. В результаті дослідження було виявлено, що протягом останнього року до волонтерського руху доєдналися ще 9% громадян. Найбільш розповсюдженою формою волонтерської діяльності у 2014 році та початку 2015 р. стала допомога армії та пораненим. Маємо такі дані: допомога українській армії, включаючи допомогу пораненим – 70%; допомога людям похилого віку, інвалідам, дітям тощо -38%; благоустрій дворів, вулиць, посадка дерев та квітів, прибирання сміття – 28%; допомога учасникам майдану – 25%; допомога переселенцям з Криму або з зони АТО – 23%; допомога бездомним тваринам – 12%; участь у благодійних концертах, виставках, спектаклях – 8%; допомога ЛНР та ДНР, включаючи допомогу пораненим – 3%; допомога учасникам Анти майдану – 2%;- інше – 5%.[0]

Рис. 1.1. Волонтерство

23% українців коли-небудь у житті займалися волонтерством, серед яких 9% почали займатися волонтерством протягом останніх років. Згідно дослідження, можна зробити висновок про те, що українці все таки роблять пожертви, але не так часто, як хотілося б. Загалом основна частина пожертвувань здійснюється на рахунок армії, потім допомога людям похилого віку, дітям, інвалідам, далі вже менший відсоток пожертвувань надходить на благоустрій міста (посадка квітів, дерев та інших насаджень, прибирання сміття тощо) і також бездомні тварини.

Як часто ви займаєтесь волонтерством? (N=231)

Рис. 1.2. Як часто ви займаєтесь волонтерством?

Третина волонтерів займається волонтерством 1 – 2 рази на місяць. Більшість волонтерів займається волонтерством самостійно. Багато людей здійснюють пожертви через різні благодійні організації. Хтось особисто приносить чи перераховує кошти на благодійні рахунки. Характерною особливістю розвитку волонтерського руху в цей період стало залучення соціальних мереж до підтримки та поширення громадянських ініціатив, які здебільшого функціонували у форматі «неформальних волонтерських груп». Інформаційні технології допомогли створити нову якість комунікації між однодумцями, пришвидшили термін виведення волонтерських проектів на рівень їх практичної реалізації.

Соціальні мережі є потужною та досить актуальною платформою де здійснюється волонтерська діяльність, таким чином на таке явище, як волонтерство звертається більше уваги, тисячі користувачів соціальних мереж хоча б декілька разів в день бачуть на своїй сторінці (Facebook, Instagram) розміщені пости про допомогу, поширюючи між друзями зростає колосальна кількість людей, які дізнаються та жертвують кошти на благодійність. Тим самим залучається молодь до волонтерського руху[70].

РОЗДІЛ II. СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

2.1. Нормативно-правове забезпечення діяльності волонтерських організацій

Одним із перших нормативно – правових актів, що засвідчив значущість волонтерської діяльності стало розпорядження Президента України від 22 березня 2001 р. № 67/2001, "Про організацію проведення в Україні у 2001 р. Міжнародного року волонтерів", що зобов'язало органи державної влади забезпечити підтримку громадським організаціям [0].

Позачерговою сесією Верховної ради 24 серпня 1991 року було ухвалено Акт незалежності України. Дана подія започаткувала формування законодавчої, виконавчої та судової гілок влади державної влади в Україні, також в цей період починають активно створюватися та розвивати свою діяльність громадські організації та благодійні фонди. Це стало поштовхом для початку існування та функціонування волонтерського руху.

Українське суспільство ставиться до волонтерства з великою повагою та довірою, тому що волонтерство розглядають ,як суспільно корисна діяльність, безоплатна, соціально важлива та значима діяльність.

Зокрема якщо говорити про законодавство у сфері волонтерства та волонтерської діяльності то воно насамперед складається Конституції України, Законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно – правових актів.

Також не менш важливим є Закон України «Про волонтерську діяльність» від 3.07.2020 року. Даний закон також закріплює гарантії для осіб які займаються волонтерським рухом та волонтерською діяльністю які саме полягають у виплаті одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва),

отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій та збройних конфліктів. Відшкодування витрат пов'язаних з наданням волонтерської допомоги волонтерам для провадження волонтерської діяльності можуть бути відшкодовані витрати на відрядження на території України та за кордон у межах норм відшкодування витрат на відрядження, встановлених для державних службовців і працівників підприємств, установ та організацій, що повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів. Також у законі передбачена відповідальність за порушення законодавства у сфері волонтерської діяльності [0].

У Законі визначено, що волонтерська діяльність – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Також визначені принципи, на яких ґрунтується волонтерська діяльність, а саме: законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості. Законодавчо закріплені основні напрями волонтерської діяльності, серед яких виділено: надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації; здійснення догляду за хворими, особами з інвалідністю, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги; надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам; надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів; проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико – культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання; сприяння проведенню заходів національного та міжнародного

значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів; надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру; надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції; сприяння уповноваженому органу з питань пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально виховної роботи; надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством [0]. Необхідно зазначити, що законодавством встановлено обмеження для осіб віком від 14 до 18 років, яке полягає у забороні займатися волонтерською діяльністю за напрямками надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру та надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, а також надання волонтерської допомоги у медичних закладах. Зазначеним законом закріплені права волонтерів, які полягають у належних умовах здійснення волонтерської діяльності, зокрема, отримання достовірної, точної та повної інформації про порядок та умови провадження волонтерської діяльності, забезпечення спеціальними засобами захисту, спорядженням та обладнанням; зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до навчально – виробничої практики в разі її проходження за напрямом, що відповідає отримуваній спеціальності, за згодою навчального закладу; відшкодування витрат, пов'язаних зі здійсненням волонтерської діяльності [0].

За договором про здійснення волонтерської діяльності одна сторона (волонтер) зобов'язується за завданням другої сторони (організації чи установи, що залучає до своєї діяльності волонтерів) особисто безоплатно надавати волонтерську допомогу її отримувачам протягом установленого в договорі строку, а зазначена організація чи установа зобов'язується забезпечити

волонтеру можливості для здійснення волонтерської діяльності. У договорі може визначатися порядок відшкодування волонтеру витрат, пов'язаних з виконанням договору (частина 2 статті 9 Закону України «Про волонтерську діяльність») [0].

Таким чином, Закон дає нам можливість виокремити ознаки діяльності, яка може називатись волонтерською, а саме:

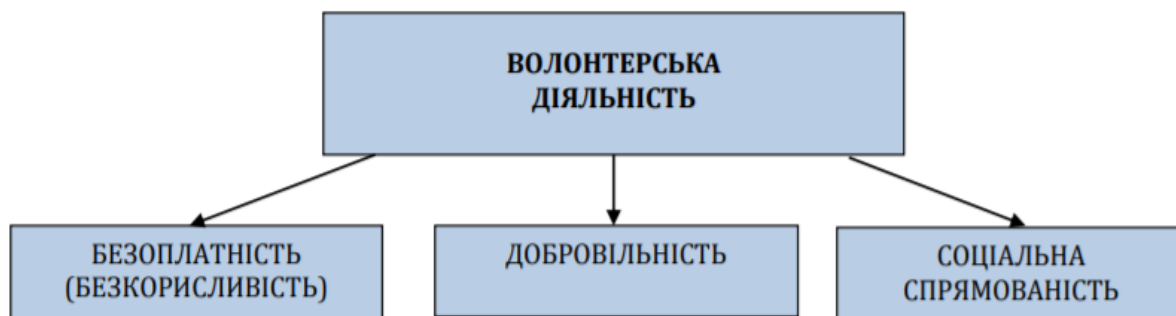

Рис. 2.1. Ознаки волонтерської діяльності відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність»

Відповідно це означає, що жодна особа не може бути примушена до надання волонтерської допомоги, а особа, яка її надає, відповідно до законодавства, не може отримувати плату за надання такої допомоги. Тому діяльність, яка здійснюється, але не відповідає даним ознакам не може вважатись волонтерською. Ч. 3 вищезазначеної статті визначає напрямки, на якими здійснюється волонтерська діяльність:

— надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації;

— здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами;

— надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, у результаті соціальних конфліктів, нещасних

випадків, а також жертвам злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам;

— надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;

— проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;

— сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів;

— надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;

— надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції;

— надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством [69].

Урядам рекомендується забезпечити подальшу підтримку волонтерської діяльності шляхом створення сприятливих умов, зокрема, за допомогою зазначених нижче стратегій і заходів та з урахуванням місцевих культурних умов, підвищення інформованості громадськості про істотно важливий внесок волонтерства в соціальне та економічне функціонування їхніх громад, у тому числі за допомогою громадських інформаційних кампаній та громадських заходів, Висвітлення ролі волонтерства; організація брифінгів і семінарів для політиків і засобів масової інформації. Можна організувати видання та широке розповсюдження офіційних документів про стан волонтерства та питання, які повинні бути вирішені. У національні свята та Міжнародний день волонтерів в інтересах соціально-економічного розвитку (5 грудня) можна проводити великі заходи та кампанії. Можна вести боротьбу проти негативних стереотипів волонтерства. Можна забезпечити поширення волонтерства за допомогою

спеціальних програм та оголошень для громадськості або за допомогою таких спільних ініціатив, як оголошення премій, заохочення засобів масової інформації до того, щоб вони сприяли підвищенню інформованості громадськості, поширення результатів досліджень та оглядів ролі роботи на добровільних засадах, де вони є, за допомогою засобів масової інформації, шкіл, неурядових організацій та іншими каналами, вжиття загальних заходів, що стосуються мотивації, заохочення, підготовки, навчання та визнання внеску волонтерів.

Створення адекватної кадрової та фізичної інфраструктури волонтерства таким чином, щоб це доповнювало підтримку з інших джерел. Це могло би включати в себе, зокрема, проведення кампаній з підвищення інформованості, створення інфраструктури волонтерських центрів, створення координаційних центрів або здійснення експериментальних проектів та організацію надання послуг волонтерів через Інтернет. Конкретні кампанії, проведені, наприклад, в галузі масової імунізації, навчання грамоті або надання дешевого житла, могли б включати в себе виділення бюджетних асигнувань на мотивацію, заохочення, підготовку, навчання, спостереження за роботою та визнання внеску волонтерів; Сприяння створенню та функціонуванню волонтерських центрів, які забезпечують цінний стимул для офіційного надання послуг волонтерів шляхом агітації, спостереження та заохочення нових ініціатив. Національні центри волонтерів забезпечують ефективне керівництво офіційним рухом волонтерів, а регіональні та місцеві центри забезпечують зв'язок з місцевими громадами та організаціями.

Бюджетно-правова основа є важливим чинником забезпечення стабільної діяльності таких центрів, а фінансова підтримка також може виявитися бажаною; Організація або заохочення спеціального навчання та підготовки професійних управлінців та інструкторів для офіційного надання послуг волонтерів, у тому числі шляхом встановлення офіційних вимог і стандартів, заохочення службовців державного сектора до волонтерства, наприклад, шляхом сприяння вжиттю заходів, визнанню та ініціативам з розвитку кар'єри, а також шляхом створення спеціального підрозділу з цих питань. Це надає

позитивний приклад суспільству і сприяє зміцненню відчуття колективної відповідальності. в) створення бюджетних, законодавчих та інших рамок, зокрема, для громадських і некомерційних організацій, які беруть участь у волонтерській діяльності. Внесення відповідних законопроектів.

Мета полягає в тому, щоб заохочувати або надихати громадян до волонтерства, залишаючи при цьому вибір за самою людиною або за певною організацією; законодавство може також сприяти волонтерській діяльності службовців. Воно може передбачати податкові стимули та субсидії для організацій, а також забезпечувати страхування та захист від ризиків з урахуванням умов цього суспільства. Сприяння зміцненню партнерства навколо діяльності громадянського суспільства, заснованої на волонтерській праці, включаючи заходи щодо спільного планування, здійснення і спостереження. Це могло б охоплювати волонтерську діяльність працівників приватного сектора.

Норми даного Закону також передбачають, що держава в особі її органів та посадових осіб підтримує громадську ініціативу щодо провадження волонтерської діяльності, гарантує і забезпечує захист передбачених Конституцією України та законами прав, свобод і законних інтересів волонтерів, отримувачів волонтерської допомоги, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Реалізація державної політики у сфері волонтерської діяльності здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах своїх повноважень [69].

Договір про провадження волонтерської діяльності укладається в письмовій формі. Договір про провадження волонтерської діяльності може укладатися з особою, яка досягла 18 років. Діти, які досягли 14 років, можуть укладати договори за письмової згоди батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів, піклувальника.

Договір про провадження волонтерської діяльності має містити:

– опис волонтерської діяльності (завдання);

- період провадження волонтерської діяльності;
- права та обов'язки сторін;
- відповідальність за заподіяння збитків;
- умови розірвання договору.

Випадки обов'язкового укладення договору про провадження волонтерської діяльності. Договір про провадження волонтерської діяльності обов'язково укладається: За бажанням волонтера або його законного представника, якщо волонтер є особою віком від 14 до 18 років.

Одним із напрямів волонтерської діяльності є робота з дітьми. Серед організацій, що працюють з дітьми, є і дитячі притулки, і дитячі "Телефони довіри", і підліткові клуби, і театри, й інноваційні школи, і реабілітаційні центри для хворих дітей та дітей-інвалідів. Різноманітність структур дозволяє запропонувати волонтерам такі види роботи:

- догляд за дітьми;
- організація соціально-виховних заходів;
- допомога у здійсненні будь-якого ремонту;
- допомога в пошуках фінансів;
- ведення рекламної кампанії;
- допомога людям похилого віку;
- допомога дітям і молоді з функціональними обмеженнями та ін

Інколи робота по догляду за важкохворими дітьми або тими, хто при смерті, пов'язана з важкими фізичними навантаженнями. Волонтер має оцінити власні сили. Чи зможе він витримати важке моральне і фізичне навантаження, що потрібно при роботі з хворими дітьми? В усякому разі він має бути готовим до того, що волонтерство - не просто задоволення або розвага. Це ще й робота, яка потребує чималих сил і енергії [69].

У разі надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру.

Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення

антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях.

Договір про надання волонтерської допомоги. Відповідно до статті 10 Закону України "Про волонтерську діяльність"[0], договір про надання волонтерської допомоги в обов'язковому порядку укладається за бажанням отримувача волонтерської допомоги. Договір про надання волонтерської допомоги укладається в письмовій формі. Договір про надання волонтерської допомоги має містити:

- опис волонтерської допомоги (завдання);
- період провадження волонтерської допомоги;
- права та обов'язки сторін;
- відповідальність за заподіяння збитків [0].

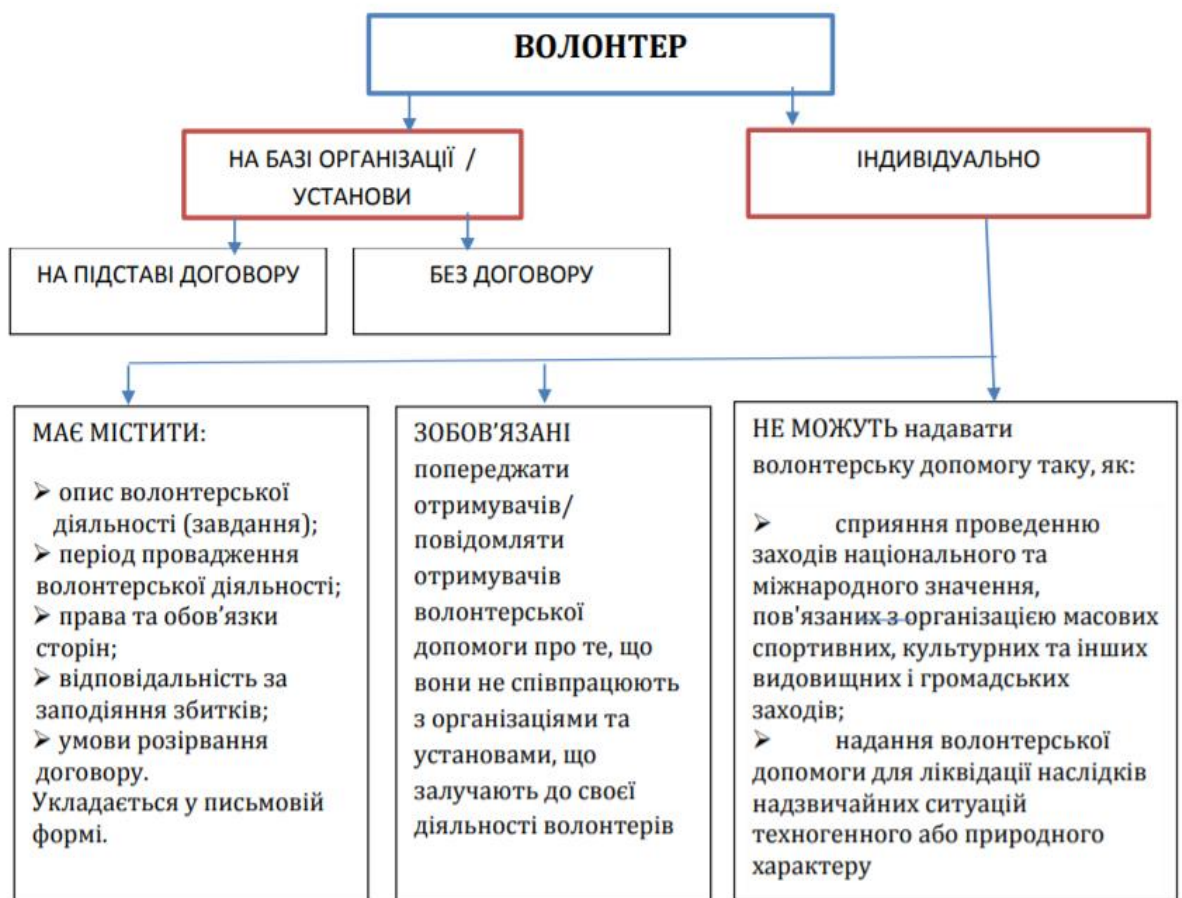

Рис. 2.2. Права і обов'язки волонтера відповідно від виду та форми організації діяльності [69]

Дуже важливим в дослідженні було питання про ставлення волонтерів до Закону України «Про волонтерську діяльність». І виявилось, що 88% волонтерів взагалі нічого не чули про даний законодавчий акт. Серед тих, хто знав (10%), більшість 61% – вважають, що він позитивно впливає на розвиток волонтерської діяльності, 21% – вважає, що він ніяк не впливає. Волонтери з великим досвідом роботи, які можуть виступити в цьому питанні в якості експертів, говорять про недосконалість самого закону, який писався під Євро – 2012 і не зовсім працює в сьогоденних умовах війни [0].

Роль волонтерства у соціальній сфері визнана на державному рівні, що знаходить своє підтвердження в окремих законодавчих документах зокрема у Законі України "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю", що був прийнятий 21 червня 2001 року визначено поняття волонтерського руху, під яким розуміли добровільну, добродійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, яка має суспільно корисний характер. Також було визначено основні напрями державної політики у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю серед яких знайшло закріплення такий напрям, як сприяння розвитку та підтримка волонтерського руху [0].

Законом України "Про соціальні послуги", що був прийнятий 19 червня 2003 р. на законодавчому рівні було визначено, що волонтером є фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно - корисний характер [0].

Законом України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" передбачено, що іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для провадження культурної, наукової, освітньої діяльності на підставах і в порядку, встановлених міжнародними договорами України або спеціальними програмами, а також іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою участі в міжнародних та регіональних волонтерських програмах чи участі в діяльності організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів відповідно до Закону України "Про волонтерську діяльність", інформація про які розміщена на офіційному вебсайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері

волонтерської діяльності, отримали посвідку на тимчасове проживання та здійснюють волонтерську діяльність на базі зазначених організацій та установ, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період провадження такої діяльності [0].

Наступний нормативно – правовий акт стосується захоплення частини Донецької і Луганської областей України багато людей були змушені покинути свої домівки та шукати притулку в інших областях. Наслідком таких подій було ухвалення Верховною Радою України Закону "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб", у якому визначено що, центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, соціального захисту, соціального обслуговування населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, а також захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну, є відповідальним за забезпечення формування та ведення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб. Центральні органи виконавчої влади взаємодіють з громадськими об'єднаннями, волонтерськими, благодійними організаціями, іншими юридичними та фізичними особами з питань забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб [0].

Питання волонтерства у Законі України "Про благо дійну діяльність та благодійні організації" розглядається у контексті визначення порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції [0].

Також до Податкового кодексу України були внесені зміни, які спрямовані на зменшення податкового тиску на благодійників. Статтею 165 Податкового кодексу визначені доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу [0].

Міністерством фінансів України від 30 січня 2014 року був ухвалений наказ "Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції". Зазначеним наказом було впроваджено реєстр

волонтерів антитерористичної операції, що містить інформацію про волонтерів АТО [0].

У 2015 році, було оновлено законодавчі положення, що регулюють волонтерську діяльність: відмінено необхідність надання громадським організаціям статусу волонтерських, тобто будь – яка некомерційна організація може займатися волонтерською діяльністю; надання можливості організаціям та установам, які є неприбутковими, залучати волонтерів до своєї діяльності; конкретизація питання захисту волонтерів та їх сімей, умов страхування життя і здоров'я волонтерів, укладання договорів на провадження волонтерської діяльності. Зараз Україна підписала угоду з Європейським Союзом важливим пунктом якої є можливість співпраці громадських організацій, експертна оцінка і участь іноземних діячів при роботі над українськими проектами, що дозволяє ділитися і брати досвід від іншої сторони угоди, а також наблизитися нашому законодавству до європейських стандартів [0].

Дивлячись на вище наведене та зробивши його аналіз варто зазначити , що одним із важливих результатів Революції Гідності в Україні, крім усвідомлення українцями необхідності побудови національної, сильної та згуртованої держави, стало виникнення та діяльність волонтерського руху — незамінної частини громадянського суспільства і стрімкої рушійної сили реформування нашої держави. Але в Україні законодавча база, яка регулює волонтерську діяльність, є не досить досконалою та потребує перегляд та внесення змін до деяких законодавчих актів України, зокрема які стосуються питань забезпечення національної безпеки і оборони. Перспективою подальших вирішень цієї проблеми тики є, на наш погляд, дослідження теоретичних аспектів волонтерської діяльності щодо посилення обороно здатності держави в умовах реформування сектору безпеки і оборони України.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що основною галуззю діяльності добровольців є соціальна, тобто та важлива сфера діяльності, у якій участь держави визнається недостатньо ефективною. У розвинутих зарубіжних країнах участь населення у волонтерській діяльності давно стала невід'ємною частиною соціальної практики.

Волонтерський рух серед молоді в Україні набув масового характеру у різних сферах суспільного життя, зокрема, в сфері соціального захисту населення, в області освіти, охорони здоров'я тощо. Серйозним поштовхом у розвитку волонтерства став рік, коли Україна долучилася до святкування міжнародного року волонтерів, який був ухвалений ООН. Також, участь України в проведенні Чемпіонату Європи з футболу в 2012 році, сприяло створенні та прийнятті Закону України «Про волонтерську діяльність». Цей Закон дав можливість чітко визначити та закріпити поняття, обов'язки, права волонтерів щодо їх діяльності. Волонтерство є потужним соціальним рухом, який спроможний прийняти на себе частину повноважень державних чи громадських соціальних установ [0].

На сьогодні відповідно нормативно правових актів розрізняють наступні форми волонтерської діяльності, які умовно можна розділити на три групи, кожна з яких має юридичні підстави діяльності та направлена на конкретних отримувачів волонтерської допомоги:

1. Індивідуальна волонтерська допомога. Юридичні підстави такої діяльності не мають вимог законодавства, а отримувачі волонтерської допомоги: малозабезпечені, безробітні, багатодітні, бездомні, безпритульні особи та інші, що потребують соціальної реабілітації.

2. Волонтерська діяльність у складі громадських організацій. Юридичними підставами може бути Договір про провадження волонтерської діяльності, укладений з такою організацією чи установою, або без договору однак будучи членом громадської організації. Отримувачами такої волонтерської допомоги: держава, неприбуткові організації чи установи, малозабезпечені, безробітні, багатодітні, бездомні, безпритульні особи та інші, що потребують соціальної допомоги.

3. Волонтери АТО. Юридичними підставами є внесення до Реєстру волонтерів антитерористичної операції. Отримувачі волонтерської допомоги: Збройні Сили України, інші військовим формуванням, в тому числі учасники АТО та їх родини, правоохоронні органи, органи державної влади під час дії

особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції.

Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості. Таким чином у волонтерській діяльності цивільно-правова відповідальність торкається прав та обов'язків волонтера.

Волонтер має право на:

- отримати посвідчення волонтера;
- належні умови здійснення волонтерської діяльності, зокрема, отримання достовірної, точної та повної інформації про порядок та умови провадження волонтерської діяльності, забезпечення спеціальними засобами захисту, спорядженням та обладнанням;
- зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до навчально-виробничої практики в разі її проходження за напрямом, що відповідає отримуваній спеціальності, за згодою навчального закладу;
- відшкодування витрат, пов'язаних зі здійсненням волонтерської діяльності, передбачених статтею 11 Закону України «Про волонтерську діяльність» [0], інші права, передбачені договором про провадження волонтерської діяльності та законодавством.

Волонтер зобов'язаний: дотримуватися законодавства України; сумлінно та своєчасно виконувати обов'язки, пов'язані з провадженням волонтерської діяльності; в разі надання волонтерської допомоги індивідуально, повідомляти отримувачів допомоги про те, що він не співпрацює з організаціями та установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів; в разі поширення діяльності на зону АТО, зареєструватися в Реєстрі волонтерів АТО [0, С. 67 – 80].

2.2. Соціальні та психологічні аспекти волонтерської діяльності

Який особистий чинник мотивує людей в суспільстві допомагати нужденним? Якими якостями наділений сучасний український волонтер? Відповідальний, оптимістичний, люб'язний, відкритий, обнадійливий, наполегливий, розумний, трудолюбивий, енергійний, радісний, доброзичливий, співчутливий.

Наприкладі Західної Європи, де більша кількість волонтерів – це заміжні жінки після 30 років, які мають дітей то в Україні 80 відсотків їх становить молодь від 15 до 19 років (учні середніх шкіл та студенти). Решта це – добровольці, діти, працюючі та безробітні люди віком від 28 років і навіть пенсіонери. Також волонтерський рух об'єднує фахівців: юристів, лікарів, психологів, педагогів. Щодо освіти, більшість волонтерів уже закінчили або нині навчаються у вишах. Тобто волонтерство притаманне людям з високим рівнем освіти. Також волонтерські лави поповнюють студенти, які опановують фах психологів, педагогів або медиків. А матеріальне становище більшості добровільних помічників дещо вище, ніж в українському суспільстві в цілому. Отже, на безоплатних засадах працюють ті, хто матеріально може собі це дозволити. Або це молоді люди, яких поки що утримують батьки. Що спонукає юних брати участь у волонтерському русі? Понад 85 відсотків – бажання допомагати нужденним, бути корисними суспільству. Серед мотивацій також можливість отримання нових знань та досвіду, знайомство та спілкування з різними людьми, використання вільного часу з користю, можливість знайти цікаву роботу у центрах соціальних служб для молоді [0, С.7-17].

Проблема дослідження індивідуально – психологічних чинників волонтерської діяльності є важливою для розуміння механізму вступу соціально-орієнтованих людей в добровольчі організації. Розглядаючи самотавлення волонтера як одного із індивідуально – психологічних чинників, грузинський психолог Н.І.Сарджвеладзе стверджує, що самотавлення є особливим утворенням особистості: «Особистість – системотворення, що має

не тільки певний статус в системі соціальних відносин і ставлення до соціального оточення, а й особливим чином відноситься до самої себе і характеризується особливим утворенням - підструктурою самоставлення» [0, С. 56].

Одним із важливих індивідуально – психологічних чинників волонтерської діяльності є самоактуалізація особистості. На думку О. Є. Насіновської, « повний розквіт і самоактуалізація особистості можливі тільки в тому випадку, коли основна діяльність, що включається в життєвий цикл, задається смислоутворюючими мотивами, що роблять життя справді живим і творчим» [0, С. 56]. Дослідниця вказує на те, що соціально активна діяльність стає головним першочерговим джерелом та площадкою для самоудосконалення особистості волонтерів.

А. Маслоу стверджував, що людині необхідно задовольняти базові біологічні потреби, щоб перейти до соціальних і в результаті самоудосконалитися, що є найвищою та найважливішою мірою розвитку людини і знаходження людиною самої себе. Цінними з огляду на вивчення проблеми індивідуально – психологічних чинників волонтерської діяльності, є думки самого науковця про те, що самоудосконалення виступає притаманною людині здатністю жертвувати собою задля блага інших, схильністю служити вищій ідеї [0, С. 29 – 34].

Розглядаючи індивідуально – типологічні особливості, як один із індивідуально - психологічних чинників волонтерської діяльності, слід згадати думку О. С. Азарової, яка вважає, що реалізація добровольчої діяльності пов'язана з наявністю певної системи індивідуально – психологічних характеристик, які виступають її психологічними детермінантами. Особливості соціально активної діяльності волонтерів визначаються закономірностями особистісної динаміки в процесі її реалізації, її позитивним впливом на їхній моральний і соціальний розвиток [0].

Особливості волонтерської діяльності виступають факторами особистісної динаміки. Участь в добровольчій соціально активній діяльності призводить до виникнення психологічних ефектів: позитивної зміни

самосвідомості, збагачення комунікативних умінь, розвитку емпатії і творчого потенціалу особистості, формування соціальної активності, спрямованої на зміну навколишньої дійсності [0, С. 8].

Водночас, дослідження О. Г. Луковицькою індивідуально - типологічних особливостей волонтерів у контексті їхньої пристосованості в ситуаціях невизначеності показали, що волонтери з високим рівнем толерантності та освідченості до невизначеності приймають навколишній світ таким, яким він є, з усіма його можливими несподіванками, негараздами та проблемами. При цьому, вони намагаються все проаналізувати, не довіряючи авторитетам і отримуючи від цього задоволення. Для них притаманна така характеристика особистості, як мрійливість, спокійність, яка також допомагає переносити невизначеність. Дослідниця відзначає, що це результат високої напруженості внутрішнього життя, яка призводить до самотності мислення, своєрідності й автономності їхньої поведінки [0, С. 45].

Розглядаючи суб'єктивні стратегії поведінки волонтерів, як одного із індивідуально – психологічних чинників волонтерської діяльності, зауважимо, що здатність до прогнозування є одним із основних компонентів цього феномена, оскільки визначається такими якостями мислення, як аналітичність, глибина, усвідомленість, гнучкість, перспективність, доказовість, які й визначають тип поведінки в ситуації надання допомоги.

Зауважимо, що здатність до прогнозування розглядається науковцями як здатність діяти і приймати ті чи інші рішення з певним часово – просторовим випередженням щодо очікуваних, майбутніх подій [0, С.257]. Будь-яка людська діяльність, як зазначає Л. О. Регуш, передбачає в процесі її здійснення прогнозування [0, С.67]. Будь який прогноз існує не сам по собі, а обов'язково в системі: діагноз – прогноз – керування.

Волонтерство – це спосіб акумуляції соціального капіталу, потужний інструмент соціального, культурного та економічного розвитку суспільства, який в ринкових умовах сприяє збереженню балансу в суспільних відносинах та їх гармонізації; ефективний засіб об'єднання зусиль громадянського суспільства та органів державної влади щодо вирішення ряду соціальних

проблем; базисна передумова і основа діяльності більшості громадських організацій [0, С. 13].

Останніми роками волонтерство, як явище соціальне, психологічне привернуло до себе все більше уваги дослідників різних галузей науки – політології, соціології, педагогіки. А саме психологічний аспект є важливим у дослідженні таких явищ, як волонтерство, волонтерська діяльність, волонтер, волонтерські організації, є предметом наукових досліджень О. С. Азарової, Т. Л. Лях, А. І. Рудської.

Найбільш поширеною формою благодійництва в Україні – є пожертва коштів. 74% українців жертвували кошти на різні цілі коли-небудь у житті, серед них 25% почали робити пожертви протягом останніх 12 місяців. Частіше, люди жертвують суми від 101 до 500 гривень (35%). Але в окремих випадках були вказані суми 30000, 76000, 283000 гривень. Цікаво, що найбільша кількість тих, хто робив пожертви (43%), робили це напряму, тим кому вони потрібні. Це може свідчити про недостатню обізнаність громадян про роботу благодійницьких організацій та фондів, а також про недовіру до них, адже ЗМІ часто розповідають про шахраїв, які прикриваються волонтерською діяльністю. Також, при пожертві коштів напряму, простіше можна прослідкувати їхню подальшу долю. Протягом останніх 12 місяців найбільш охоче українці жертвували кошти на допомогу українській армії. Дані виглядають таким чином: – допомога українській армії, включаючи допомогу пораненим – 77%; – допомога хворим дітям – 59%; – допомога учасникам Майдану – 34%; – допомога дітям – сиротам – 32%; – допомога інвалідам – 32%; – допомога бездомним тваринам – 13%; – допомога ополченцям ЛНР/ДНР, включаючи допомогу пораненим – 8%; – допомога релігійним організаціям – 3%. [0, С.112].

Щоб більш повно розкрити психологічну суть волонтерської діяльності, треба звернути увагу на те, як її сприймають власне волонтери. Дослідження психологічних особливостей волонтерів показують, що самі волонтери не вважають власну діяльність складною, творчою або ідеальною, вони не дають їй окремих емоційних або інших оцінок, і розглядають добровільність як позитивне, сприятливе явище у своєму житті через процес самореалізації та

самоствердження; не визначають часових обмежень для себе в момент здійснення волонтерської діяльності, оцінюють її, як перспективну чи неперспективну або не повністю перспективну. Самостійна добровільна діяльність виступає для волонтерів, як діяльність заради діяльності, яка не оцінюється з точки зору труднощів, небезпеки чи отримання якоїсь користі. Але попри те, що волонтерство не висуває високих вимог до професійної та освітньої підготовки, все ж воно висуває вимоги до психологічних особливостей людини, які займається або планує займатися таким видом суспільної діяльності, адже поставлені завдання часто необхідно виконувати в екстремальних, неординарних та не звичайних умовах до яких людина не пристосована, в ситуаціях коли дійсно цілком обмежений час на прийняття певного рішення, тзв яким посідає відповідальність волонтера. Відповідність таким психологічним критеріям є запорукою ефективного і результативного виконання завдань, а інколи навіть може зберегти життя і самому добровольцю [0, С. 63–67].

Українська дослідниця, науковиця Т. Л. Лях надає перелік психологічних якостей особистості майбутнього кандидата на зайняття волонтерською діяльністю, що дозволять ефективно виконувати завдання спрямованих на кінцевий результат. До найважливіших вона відносить:

1) психолого – педагогічну компетентність, під якою мається на увазі певний рівень волонтерської діяльності, невід’ємний від сукупності особистих характеристик, який накладає індивідуальний неповторний відбиток на волонтерську діяльність;

2) відповідальність і самодисципліну;

3) глибоку і відверту зацікавленість у вирішенні проблем тих, хто потребує допомоги, а також у позитивних результатах роботи;

4) наявність рис особистості, які викликають довіру і прихильність людей, бажання працювати, допомагати і, водночас, не дозволяють маніпулювати, пригнічувати себе як особистість [0, С. 149].

Таким чином, ми підійшли до необхідності окреслення психологічної структури волонтерської діяльності. На думку О. С. Азарової, яка підходить до

розгляду волонтерської діяльності з точки зору структурно – морфологічного підходу, така структура містить [0, С.192].:

- 1) потреби (альтруїстичні та соціальні);
- 2) мотиви (на основі принципу безоплатності);
- 3) мету (вирішення соціальної проблеми, покращення благополуччя інших людей);
- 4) продукт (благотворителі);
- 5) результат для особистості (самореалізація);
- 6) результат для суспільства (соціальні блага) [0, С.192].

Вона також вказує, що у своїй повноті психологічний зміст волонтерської діяльності може розкритися у разі розгляду як зовнішнього її боку (спрямованість, способи, засоби, умови), так і внутрішнього, який складає власне психологічний план волонтерської діяльності

Діяльність – це функціонування цієї структури. При розгляді будь – якої діяльності, необхідно враховувати умови, в яких вона реалізується, а також систему її детермінант. Психологічні детермінанти розуміються як причини реалізації певних моделей поведінки.

Систему детермінант волонтерської діяльності складають:

1) особистісні детермінанти (індивідуально-психологічні властивості особистості: інтернальність і соціальна екстраверсія, впевненість, емпатія і рефлексія, альтруїстична і творча спрямованість; система мотивів, потреба у вдбайливості, ціннісно-смилова і нормативна системи, емоції, емоційні особливості (зокрема, емоційна гнучкість), інтереси, схильність до даного виду діяльності, спрямованість особистості, властивості особистості, самооцінка, соціальна компетентність);

2) комунікативно – діяльнісні (успішність діяльності, зміст і процес навчання волонтерству, керівництво волонтерською діяльністю);

3) соціально – психологічні детермінанти (система підкріплення, вплив суспільної уваги, суспільне визнання, зміст і стратегічне планування волонтерської діяльності, соціально – психологічний клімат волонтерської організації) [0, С.192].

РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНУВАННЯ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

3.1 Підтримки волонтерських організацій з боку держави

За визначенням деяких фахівців, 2013 р., коли були запроваджені європейські стандарти законодавства для неурядових організацій, став роком «позитивної еволюції», що дала свої результати: еволюції відносин влади і держави; еволюції умов, у яких існувало громадянське, вільне суспільство в Україні [0, С.12].

Український волонтерський рух – неоднозначне і доволі суперечливе явище. Формує беззаперечно позитивні, і негативні явища та процеси в середині держави та поза її межами. Серед останніх першими можна відзначити доволі серйозне зловживання волонтерським статусом (особливо при зафіксованих неодноразових спробах незаконно вивезти зброю та інші військові речі з території проведення антитерористичної операції), непрозора бухгалтерія (переважно існувала на самому початку, при першому року військових дій), збір коштів на підтримку армії «псевдо» волонтерами, незаконний, таємний розпродаж волонтерської військової допомоги та воєнної зброї і багато фактів її зникнення, привласнення, знащення (дороговартісної в значних кількостях). Далі, законодавче забезпечення діяльності волонтерських фондів, благодійних організацій. Значна частина їх працює фактично напівлегально – чи, навіть нелегально. Урядом робилися певні спроби вивести на належний законодавчий рівень питання, зокрема, які стосувалися обігу отриманих коштів у волонтерському середовищі (готівку), що звернуло на себе досить не зрозумілу, а подекуди – відверто негативну реакцію активістів волонтерських рухів. Але це не одна проблема волонтерства в Україні, існують також багато інших на законодавчому рівні, які потребують негайного

вирішення, одна з яких – отримання волонтерами статусу учасника бойових дій.

При дослідженні даного питання зрозуміли цікавий факт: сьогоднішній волонтерський рух, активне волонтерство не обов'язково має існувати, як наслідок активної участі в масових акціях протестувальників 2014 року. Так, певна частина теперішніх активних волонтерів і благодійних організацій пережили період так кажучи свого «громадянського становлення» під час подій на майдані 2014 року. Для прикладу одного з таких братств можна привести Фонд Оперативної Національної Допомоги засновницею якого є Діана Макаровоа, днем народження безпосередньо фонду Діана вважає «кривавий День Соборності» на вулиці Грушевського в Києві, коли почали з'являтися перші загиблі мітингувальники [0], хоча досить поширеною є інформація, що громадська активістка разом з близькими та багатьма друзями надавала допомогу сотням потерпілим активістам Майдану з перших днів кривавих подій на вулиці Грушевського [0].

Термін «волонтер» досить швидко почав створювати навколо себе власне символічне поле, вийшовши далеко за межі суто військової допомоги в усіх її різноманітних проявах, формах і видах, і поширюючись на інші сфери життєдіяльності соціуму. Започатковується українськими акторами, письменниками, митцями, режисерами об'єднання, яке слугувало для створення кіно та телепродукції за власний рахунок, даний проект мав назву «Кіноволонтери». Метою якого слугувало залучення до знімального процесу відомих акторів, сценаристів, письменників та режисерів на добровільних засадах. О. Мірошніченко, один із засновників, так пояснив виникнення ідеї: «Ми правомірно прибираємо з ефіру російський телепродукт, але не маємо жодної заміни для нього. Отже і якихось перспектив (у тому числі й фінансових) українські митці не мають. Усі покладаються на державну підтримку, нові закони та якесь нове міфічне фінансування. Це, в принципі непогано, але давайте будемо реалістами» [0].

Як ви вважаєте, чи є волонтерський рух обов'язковою складовою частиною громадянського суспільства?

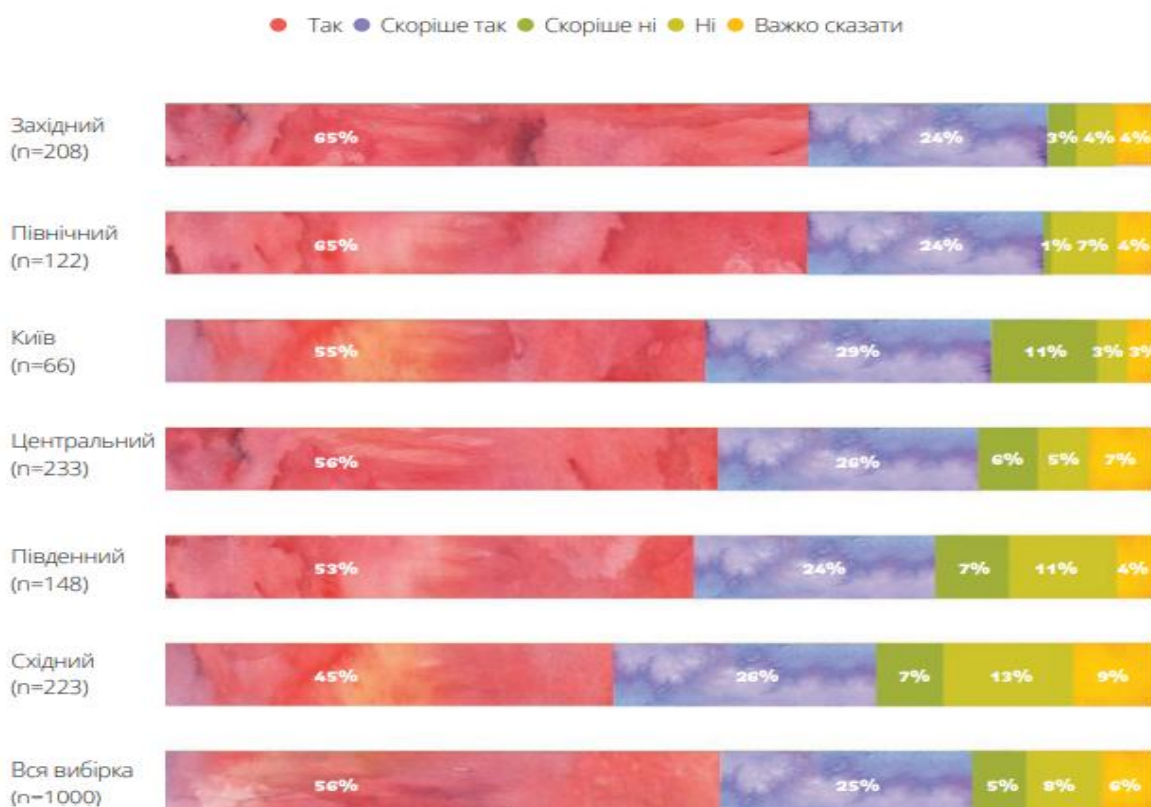

Рис. 3.1. Волонтерський рух складова громадянського суспільства.

81% українців вважають волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства.

На сьогоднішній день в Україні таке явище, як волонтерський рух стрімко набирає обертів. Зростає кількість громадських об'єднань і організацій, робота котрих направлена на надання соціальної допомоги різним верствам населення. Створюються та починають активно діяти центри волонтерського руху як державного, так і місцевого масштабу. Місцеві волонтерські центри є основними пунктами волонтерського руху. В Україні з'явилося багато організацій, які займаються залученням та навчанням волонтерів, або тих, що спеціалізуються лише на розвитку волонтерства, а саме це:

- Координаційна рада з питань розвитку та підтримки волонтерського руху при Міністерстві праці і соціальної політики;
- Всеукраїнський громадський центр “Волонтер”;
- Ресурсний центр розвитку громадських організацій “Гурт”;
- Український державний центр соціальних служб для молоді;

Волонтерський центр “Пенсіонер”, ради організації ветеранів війни та інші [0, С.319]. Щоб більш детально ознайомитися з діяльністю даних організацій, потрібно розглянути їх характерні риси:

1. Координаційна рада з питань розвитку та підтримки волонтерської діяльності – створена для підтримки волонтерської діяльності при Кабінеті Міністрів України на правах постійно діючого консультативно-дорадчого органу, формується з представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування і волонтерських організацій. Координаційна рада з питань розвитку та підтримки волонтерської діяльності сприяє об'єднанню волонтерів і волонтерських організацій у волонтерський рух. Положення про Координаційну раду з питань розвитку та підтримки волонтерської діяльності і її персональний склад затверджує Кабінет Міністрів України [0, С. 64].

2. Всеукраїнський громадський центр “Волонтер” (1998 р.) є всеукраїнською громадською організацією, створеною громадянами України на засадах спільності інтересів для реалізації мети і завдань, передбачених для волонтерів. Вона є структурним підрозділом організації ветеранів України і створюється на її основі. Центром “Волонтер” розроблена та затверджена радою ВГЦ емблема “Волонтер” і положення про неї. Вона є відмітним знаком і використовується на всіх інформаційних матеріалах Центру, на формі волонтерів, прапорах тощо. Емблема являє собою щит чотирикутної форми з зеленим кантом. Посередині щита на жовтому фоні зелене коло, в якому знаходиться буква “В” зеленого кольору [0, С. 34-39].

Основними завданнями центру є: сприяння розвитку волонтерського руху в Україні; здійснення і захист прав і свобод; задоволення соціальних і культурних інтересів громадян – членів Центру; сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні; визначення засад волонтерського

руху в Україні, участь у розробці нормативно – законодавчої бази з цього питання [0, С. 35].

3. Ресурсний центр розвитку громадських організацій “Гурт” заснований 1996 році. Мета даної організації становлення відкритого громадянського суспільства в Україні шляхом зміцнення сектора громадських організацій. Уся діяльність РЦ “Гурт” спрямована на надання інформаційної, навчальної та консультаційної підтримки громадським організаціям [0, С. 5].

4. Український державний центр соціальних служб для молоді – це спеціалізовані заклади, на які покладено державою завдання практичного здійснення підтримки соціального становлення та розвитку сімей, дітей, молоді. Метою діяльності якого є створення системи соціального обслуговування та соціальної допомоги молоді в Україні, сприяння діяльності соціальних служб для молоді на місцях. Центр підпорядкований Міністерству України у справах молоді і спорту і створюється за його рішенням. Виконуючи свої обов'язки, Центр взаємодіє з державними установами та громадськими об'єднаннями, організаціями соціальної сфери, підприємствами незалежно від підпорядкування та форм власності [0, С. 273]. Основними завданнями Центру є: реалізація державної політики щодо соціального обслуговування та соціальної допомоги молоді; організаційно – методичне та наукове забезпечення діяльності соціальних служб для молоді; інформаційне забезпечення діяльності соціальних служб для молоді; організація підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та атестації керівних працівників і спеціалістів соціальних служб для молоді; пропаганда діяльності соціальних служб для молоді в засобах масової інформації [0, С. 66].

Істотну роль у зміцненні статусу добровольців при Центрах соціальних служб для молоді та формуванні позитивного ставлення громадськості до їхньої діяльності відіграє впровадження системи навчання волонтерів (школи волонтерів; тематичні волонтерські курси; табір підготовки добровільних помічників; курси підвищення майстерності) за такими головними напрямками: соціалізація дітей та молоді з функціональними обмеженнями; соціально-рекламна та інформаційна робота з дітьми та молоддю; профілактика

негативних явищ у молодіжному середовищі; правова освіта молоді; підготовка до сімейного життя та усвідомлення батьківства. Тому сьогодні волонтерські служби при центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді стали одним із напрямів державної молодіжної політики [0, С.34-39].

5. Волонтерський центр «Пенсіонер», рада організації ветеранів війни: мета і завдання організації є всебічний захист законних прав, соціальних, економічних, вікових інтересів ветеранів війни, праці; дітей війни, ветеранів військової служби, інших силових структур, пенсіонерів, громадян похилого віку. Одним із багатьох завдань, які ставить перед собою організація ветеранів України, є здійснення благодійницьких заходів, акцій милосердя, створення спеціальних фондів з метою поліпшення життєзабезпечення ветеранів, всіх громадян похилого віку. Організація також сприяє розвитку волонтерського руху серед ветеранів та інших пенсіонерів, створенню мережі “Ветеранських аптек”, зміцненню матеріально – технічної бази лікування, оздоровлення і обслуговування людей похилого віку [0, С. 66].

Створений на базі фонду Р. Ахметова «Розвиток України» гуманітарний штаб «Допоможемо» у взаємодії з міжнародними організаціями, обласними державними адміністраціями, волонтерськими та громадськими організаціями є найбільшим приватним агрегатором благодійної допомоги жителям Донецької та Луганської областей, які постраждали в ході військових дій. Основними видами діяльності цієї громадської структури є евакуація людей з окупованих територій, доставка у звільнені міста та в зону АТО гуманітарної допомоги, розселення постраждалих в санаторіях, таборах в місцях, вільних від проведення військових дій, адресна допомога. Слід визнати, що волонтерський рух на окупованих територіях України перебуває у важких умовах. Представники квазідержавних утворень не визнають діяльність неконтрольованих ними громадських об'єднань, що змушує волонтерів або співпрацювати із «новою владою», або вести підпільну діяльність. Так, волонтери Донецька, які були вимушені діяти анонімно, влітку 2014 р. забезпечували продовольством, медикаментами та засобами гігієни гуртожитки, в яких проживали біженці з небезпечних районів міста,

організовували пункти безкоштовного харчування для тих громадян, що опинилися на межі виживання. Втім, складна ситуація із забезпеченням ресурсами міста та фізична небезпека для волонтерів і представників благодійних організацій звели їхню діяльність до мінімуму. Водночас, створений в Донецьку ініціативній групі волонтерів «Відповідальні громадяни» вдається здійснювати благодійні проекти, спираючись в основному на ресурси міжнародних місій «Лікарі без кордонів» та «Червоний хрест», а також на кошти заможних донеччанпереселенців. «Відповідальні громадяни» впродовж останнього часу отримували посилки від волонтерів з Харкова, Одеси, Києва і Маріуполя. На їхні карткові рахунки грошові перекази здійснюються з України, Європи, Росії. Разом з тим, місцеві активісти констатують відсутність пропозицій з боку української влади щодо використання потенціалу волонтерських організацій на окупованих українських територіях. У контексті вищезазначеного зробимо акцент на тому, що гуманітарна допомога від держави населенню, що перебуває на окупованих територіях, повинна трактуватися, як один з важливих механізмів підтримки державою своїх громадян до моменту відновлення повноцінного виконання нею своїх функцій на цих територіях. Найбільш ефективним шляхом направлення гуманітарної допомоги співгромадянам є використання (за участю міжнародних та волонтерських організацій) можливостей представників бізнесових та громадських організацій, які є вихідцями з тимчасово окупованих територій. Контроль за дотриманням надходження допомоги до адресату в даному випадку має здійснюватися спільними місіями з представників українських волонтерських організацій та міжнародних організацій [70].

У Харкові на місцевих виборах 2015 року випробувала себе створена у вересні 2015 року «Волонтерська партія України», яка називає себе політична сила, діяльність цієї партії спрямована на розвиток демократичного руху, посилення волонтерських позицій, що протистоїть основним партіям в Харкові [0].

Волонтерські організації (об'єднання), волонтери, які бажають провадити діяльність з метою надання допомоги особам, які перебувають у складних

життєвих обставинах, звертаються до соціальної служби з відповідною пропозицією. У разі отримання згоди на співпрацю з соціальною службою волонтерська організація (об'єднання), волонтер і керівник соціальної служби укладають відповідний договір про надання відповідної діяльності або соціальних послуг.

Договір про співпрацю з надання соціальних послуг укладається на три місяці. У договорі мають міститися права, обов'язки, відповідальність сторін, перелік соціальних послуг, які надаватимуться. Договір про співпрацю з надання соціальних послуг може бути розірвано в односторонньому порядку у разі, якщо:

- волонтерська організація (об'єднання), волонтер відмовилися провадити волонтерську діяльність;
- соціальна служба отримала скарги від осіб, яким волонтери надають допомогу.

Координацію волонтерської діяльності здійснюють Міністерство праці та соціальної політики і Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту.

В Україні існує велика кількість недержавних, громадських і благодійних організацій. Згідно даним Державної служби статистики України кількість громадських організацій (станом на 1 вересня 2013 року) становила 76345. За даними Державної реєстраційної служби України станом на 1 липня 2015 року кількість зареєстрованих громадських організацій (спілок об'єднань громадян) становила 50850 [0]. Такі громадські організації мають всеукраїнський та міжнародний статус розв'язують актуальні та важливі для суспільства завдання: надають допомогу уразливим та безпомічним категоріям населення (інвалідам, літнім людям, невиліковно хворим, дітям-сиротам, неблагополучним сім'ям, дітям позбавлених батьківського піклування), звертають увагу на питання пов'язані з екологічним становищем в регіоні та інші не менш важливі питання [0].

Отже підсумовуючи вище зазначене можна зробити висновок про те, що волонтерство було і є частиною світогляду українців. Але на законодавчому рівні дане явище «легалізовано» не достатньо. Як підтримати мотиваційно

волонтерство? Як забезпечити традицію волонтера для майбутнього молодого покоління українців? Яким чином забезпечити активну діяльність волонтерства?

Революція гідності – знакова подія у процесі становлення волонтерства в Україні. Це стало поштовхом до зміни цілей з матеріальних та не матеріальні. Березень 2015 р. поняття волонтерство "офіційно легалізоване", оскільки набрав чинності новий Закон "Про волонтерську діяльність" (№1408) [0]. Можна стверджувати, що цим парламент лише зробив перший крок назустріч волонтерам і волонтерському рухові. Для посилення мотивації бути волонтером або займатися волонтерською діяльністю держава мусить або правельніше буде сказати, що держава зобов'язана стимулювати людей долучатися до громадської активності, займатися волонтерством, бути небайдужими.

Для того, щоб підняти волонтерство на більш вищий рівень та стимулювати громадян нашої країни займатимся волонтерською діяльністю, держава повинна забезпечувати достатні умиви для процвітання та покращення її діяльності у громадянському суспільстві. Створювати такі умови, за яких дана діяльність буде виконуватися незалежно ні від кого, на благо тих хто потребує допомоги.

– Підтримка волонтерства на державному рівні – виплата активістам (волонтерам) матеріальної допомоги, надання нерухомості для існування їх організацій, забезпечення їх всим необхідним для здійснення їх безпосередньої діяльності.

– Соціальний захист волонтерів в Україні, волонтерська діяльність є цілком безкорисливою, не передбачає жодної фінансової винагороди. Отже держава повинна забезпечити достатні умови для здійснення волонтерської діяльності, встановити і чітко окреслити в законодавстві мінімальні виплати для людей які займаються волонтерською діяльністю, встановити виплату на період безробіття, надання якихось привілеій у сфері послуг, забезпечити так званими «посвідченнями волонтера» яке надавало б змогу отримувати пільги в громадському транспорті або закладах надання медичної допомоги. Волонтерська освіта, українські волонтери зазначають. як 1 з проблем їх

діяльності – це брак відповідних знань для своєї роботи, необізнаність сповільнює створення та реалізацію проектів для здійснення волонтерської діяльності. Можливо державі треба створювати якісь навчальні заклади, безкоштовні тренінги для волонтерів, вводити волонтерство, як професію на рівні з іншими достойними професіями.

Неврегульованим залишається питання надання волонтерам статусу «учасник бойових дій». На думку військових, волонтери у зоні проведення АТО ризикують життям поруч із ними та заслуговують на отримання відповідного статусу⁵⁰. Тож, прийняття Кабінетом Міністрів України відповідного рішення дозволить уникнути дискримінаційної ситуації та буде позитивно сприйнято у суспільстві. В цілому в українському експертному середовищі поширення набула думка про відсутність на сьогодні комплексного підходу до реформування волонтерської діяльності в Україні. Прийняті нормативні акти спрощують роботу благодійних та волонтерських організацій, проте являють собою точкову реакцію на події й деякі носять тимчасовий характер. Створюються дискримінаційні прецеденти в суспільстві, коли, наприклад, операції та реабілітацію для учасників АТО дозволяється проводити без оподаткування, а інваліди чи хворі на онкологічні захворювання вимушені сплачувати податки, якщо сума пожертви на лікування є більшою за неоподаткований благодійний мінімум

Але не треба робити висновок, що волонтери не можуть здійснювати свою діяльність без державної допомоги вони насправді не потребують особливої допомоги від держави, адже таку допомогу самі надають, а деколи коли є потреба в цьому, самі замінюють державні інституції там, де вони не є досить дієвими.

3.2. Молодіжний волонтерський рух та перспективи його розвитку

Питання про використання саме молодіжного волонтерства розглядається, як мінімум у 2 аспектах:

Вплив молодіжного волонтерства на конкурентно – історичну ситуацію, яка склалася в суспільстві;

Безпосередній вплив волонтерства на саму особистість людини молоді та абційної, яка включена в дану діяльність.

Завдяки волонтерській діяльності відбувається реалізація тих характеристик особистості, які часто залишаються нерозкритими в повсякденному житті, виконують функцію морального виховання, відродження в молодіжному середовищі фундаментальних цінностей, таких як: милосердя, справедливість, чуйність та інші. Волонтерство пов'язано із самоосвітою молоді, можливістю отримання ранньої професійної орієнтації, утвердження себе як особистість, можливістю перевірки та розвитку здібностей і ділових якостей. Якщо говорити про сфери діяльності волонтерів, особливо тих добровольців, які є студентами соціально – педагогічних, соціальних та психологічних спеціальностей ВНЗ, то для них добровільна робота є безпосередньо сферою застосування своїх професійних знань, умінь та навичок. Окрім того, діяльність таких студентів у ролі добровольців дає можливість розширити професійний досвід саме у практичній діяльності із соціально вразливими верствами населення, експериментувати з використанням змістового компонента підготовки студентів до волонтерства. [0, С. 33–36.]

Волонтерська діяльність молоді направлена передусім, на найгостріші проблеми, що мають місце в українському суспільстві: догляд за хворими, літніми людьми, робота з ув'язненими, надання консультацій представникам етнічних меншин, допомога безхатченкам, збір коштів тощо. Також реалізуються інші проекти: благоустрій мікрорайонів, реставрація об'єктів культурної спадщини, благодійні вистави. У результаті участь молодих людей у волонтерському русі дає їм змогу розширити можливості повноцінної участі в

житті країни, веде до укріплення демократичних і духовних цінностей в суспільстві. Волонтерство є невичерпним джерелом набуття громадянської освіти.

Революція Гідності, а згодом бойові дії на Донбасі призвели до унікальної ситуації, Україна пережила пік громадської активності, коли багато людей абсолютно безкорисливо, щиро допомагали ближньому. Координацію волонтерського руху взяв на себе обласний Молодіжний центр. Волонтери підіймають бойовий дух солдат концертними програмами, створюють листівки, газети, організовують переписку з бійцями на передовій, а також збирають матеріальну допомогу армії. Центр розпочав роботу з пошуку волонтерів, готових листуватися з військово службовцями, які знаходяться на передовій [0, С. 19].

Найбільш поширений вид волонтерської діяльності під час військових дій – це агрегація та забезпечення українських військових, залучених до АТО, необхідними ресурсами. Заклик щодо їх збору сформованими у соціальних мережах волонтерськими групами був підтриманий небайдужими людьми в Україні та за її межами. Відчутну підтримку волонтерському руху надає українська діаспора, представники якої пересилають до України грошові перекази, медичні препарати, приціли, господарські товари тощо¹⁵. У багатьох країнах, де українці складають згуртовані діаспорні осередки, місцевими волонтерськими організаціями проводяться чисельні громадські акції на підтримку суверенітету і територіальної цілісності України¹⁶. Одним з успішних методів волонтерської допомоги силовим структурам є надання адресної допомоги їх окремим підрозділам. Поширення набула практика, коли допомога адресується не керівництву підрозділів, а безпосередньо їх особовому складу. Волонтери це пояснюють наявністю випадків, коли ресурси не доходять до адресата [70]

Волонтерство останнім часом є популярним не лише серед молоді. Прикладом може слугувати історія хлопця зі Львова. 10-річний львів'янин Тарас Кротько, який дуже хотів мати планшет, і якому родичі подарували на день народження 1300 гривень на цей гаджет, вирішив відмовитися від своєї

мрії на користь бронжилета для бійця АТО. Журналісти радіостанції «Львівська хвиля», яка організувала збирання коштів для допомоги бійцям, і до якої прийшов Тарас зі своєю скарбничкою, розповіли, чим хлопчик мотивував своє рішення. Він сказав, що без планшета може обійтися, а солдат без бронжилета загине. Якщо солдати гинуть, то не буде України, яку він дуже любить [0, С. 5].

Значущі зміни сталися в підсистемі українського молодіжного руху. Замість тоталітарної радянської системи комсомольської та піонерської організацій створено систему державних інститутів, що займаються формуванням та реалізацією державної молодіжної політики, утворилася низка різноманітних за політичними уподобаннями та формами діяльності громадських молодіжних і дитячих об'єднань [0, С. 92]. Для волонтерів – підлітків дуже важливими є увага до роботи, яку вони виконують, рівні права зі старшими, оцінка не лише з боку дорослих, а й однолітків. Визнання має бути щирим: волонтери знають, коли вони добре попрацювали, а коли – ні. Не щира подяка знецінює почуття успіху волонтера. Це може призвести, як до цинізму,

так і довідчуття марності праці [0, С. 25–26].

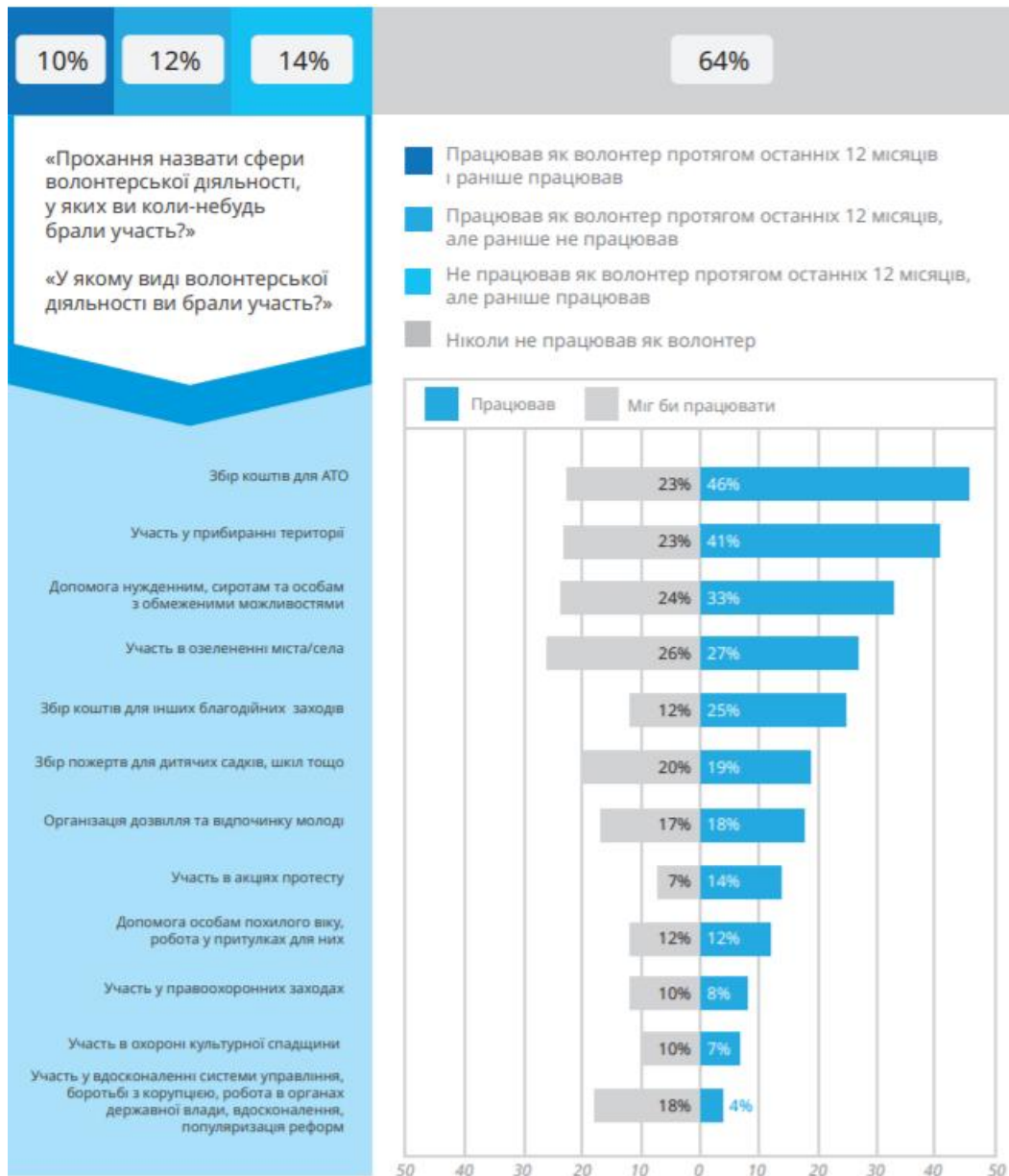

Рис. 3.2. Опитування «Молодь України 2015», проведене Товариством споживчих досліджень «GfK Україна», Міністерством молоді та спорту України за фінансової підтримки ООН [0].

Значну різницю в одержаних результатах можна пояснити тим, що в першому опитуванні респондентам було надано визначення волонтерства, тоді як у другому опитуванні його не було (це також свідчить про те, що багато українців вже займаються волонтерською діяльністю, не усвідомлюючи цього), та/або за різницею в методі опитування. В цілому ці показники співвідносяться з іншими показниками різних опитувань українців, які займаються волонтерською діяльністю (16%) [0].

Подальший розвиток волонтерської діяльності молоді в Україні вимагає закріплення в освітньому, молодіжному законодавстві, а також у законодавстві про працю цього сегменту неформальної освіти. Це дозволить наблизити вітчизняну систему освіти та роботу органів публічної влади з питань молоді до кращих зарубіжних практик. Загалом створення умов для розвитку неформальної освіти як невід’ємної складової частини сучасного простору соціального становлення та розвитку молоді відкриває нові перспективи для осучаснення державної молодіжної політики в Україні. Враховуючи зазначене, для подальшого розвитку управлінських практик пропонується:

- внести до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» положення про можливість зарахування періоду здійснення волонтерської діяльності як виробничої практики студентів, якщо така діяльність збігається з напрямом отримуваної спеціальності (соціальні працівники, педагоги, психологи, медики, юристи та ін.);

- зарахувати волонтерську діяльність до альтернативної невійськової служби;

- віднести розвиток волонтерської діяльності молоді до пріоритетів регіональних, місцевих молодіжних програм як важливої складової частини забезпечення умов для соціального становлення та розвитку молоді;

- активізувати діяльність щодо державного визнання волонтерства молоді,

зокрема через надання державних відзнак, проводити інформаційні кампанії з висвітлення досягнень волонтерської діяльності молоді тощо [71].

Українські організації громадянського суспільства все частіше залучають молодих волонтерів до своєї діяльності. Опитування, проведене у 2016 році серед українських неприбуткових організацій, показує високий рівень взаємодії з волонтерами: понад 24 000 волонтерів були задіяні українськими неприбутковими організаціями у 2015 році, що в 30 разів більше кількості наявного персоналу таких організацій [0]. Велика кількість організацій залучає молодих волонтерів до надання допомоги іншим особам у загальному розвитку, соціальному розвитку та інтеграції у суспільство. Дослідження, проведене

наприкінці 2016 року, показало, що більшість таких організацій залучають волонтерів до надання соціальних послуг, до організації культурних заходів, освітньої та наукової діяльності, а також до надання допомоги внутрішньо переміщеним особам, армії та постраждалим від триваючого збройного конфлікту особам [0]. Наприклад, Товариство Червоного Хреста України у 2016 році залучило понад 17 000 волонтерських людиногодин до організації таборів, в яких навчали українську молодь працювати з уразливими групами населення [0]. Інший приклад – молодіжний рух, «Зробимо Україну чистою разом», до якого у 2017 році вдалося залучити близько мільйона українців по всій країні для прибирання території та проведення інших заходів, зокрема з підвищення рівня поінформованості щодо екологічних проблем [0].

Частка волонтерів серед молоді 16-35 років (N=349)

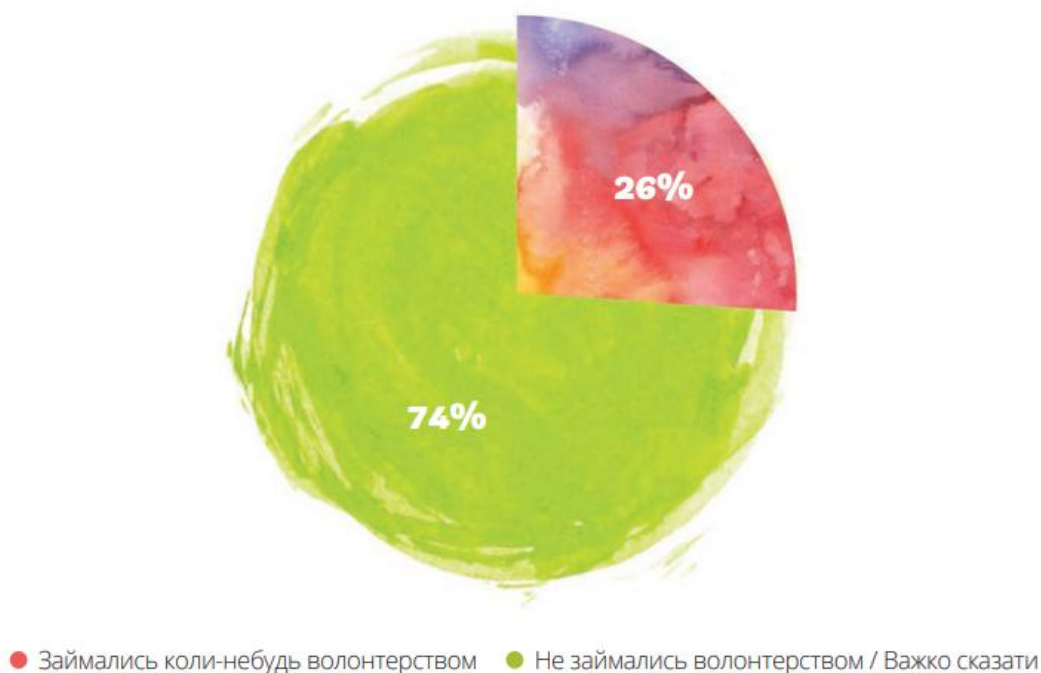

Рис. 3.2. Відсоток волонтерів серед молоді.

26% серед молоді займались волонтерством коли-небудь, тоді як серед всього населення таких 23%. Отже, можна стверджувати, що волонтерством, займається більшість молоді України ніж дорослого населення.

Основним інструментом реалізації державної політики щодо підтримки волонтерської діяльності молоді є відповідні державні та регіональні цільові програми з питань молоді. Досвід прийняття регіональних молодіжних

програм свідчить про практику виділення в них питання волонтерської діяльності молоді. Підтвердженням цього, зокрема, є регіональна цільова соціальна програма «Молодь Дніпропетровщини» на 2012 – 2021 рр., у якій передбачено підтримку та залучення волонтерських молодіжних та студентських загонів до надання різних видів допомоги учасникам бойових дій, інвалідам війни, учасникам війни, людям похилого віку, солдатським вдовам. Водночас у програмі не приділено належної уваги питанню залучення волонтерів до соціальної роботи з молоддю, однак до очікуваних результатів виконання програми, якісних показників віднесено: поліпшення соціальної роботи з молоддю, молодими сім'ями, молодими інвалідами, сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, особами, які повернулися з місць позбавлення волі, залучення до цієї роботи молодіжних громадських організацій, волонтерів. В основі оцінювання ефективності реалізації таких програм мають бути конкретні показники, які підтверджують їх позитивний вплив на процес соціального становлення та розвитку молоді. Стосовно волонтерської діяльності такі показники, на нашу думку, мають визначатися з урахуванням рівня їх впливу на вирішення проблем молоді, соціальної відповідальності, активності, участі молоді, патріотичного виховання, розвитку комунікацій з інститутами громадянського суспільства, утвердження цінностей демократичного суспільства [71].

ВИСНОВОК

Волонтерський рух в наше сьогодення є і буде частиною кожної цивілізації та будь - якого суспільства. У загальному розумінні волонтерство – це вид добровільної діяльності яку роблять люди без одержання матеріальної винагороди або прибутку, для добробуту, покращення, процвітання та на благо суспільства. Дана діяльність може мати різні форми: від повсякденних форм взаємодопомоги нужденним людям до спільних дій психологів та соціальних працівників під час кризи.

В ході даної роботи досліджено питання історії становлення волонтерського руху на теренах України. З кожним роком волонтерський рух набирає обертів, починаючи з 2001 року і закінчуючи сьогоденням українське волонтерство не припиняє своє існування, а навпаки збільшує свою чисельність, збільшується кількість нужденних, а отже і збільшується кількість волонтерів. Досліджуюче дане питання в ході даної роботи звернуто увагу не тільки на український аспект становлення волонтерства але й на становлення волонтерства на міжнародній арені, прикладом цього слугує 2001 рік Генеральною Асамблеєю ООН було проголошено 2001 рік як «Міжнародний рік волонтерів». Основною метою якого стало підвищення рівня визнання волонтерської діяльності, допомога та сприяння їй, популяризація, визнаність, створення мережі поширення та обміну інформації про неї. Умова виконання поставлених завдань – співпраці таких секторів суспільства, як громадські організації, держава, приватні особи.

Досліджено питання законодавчого врегулювання волонтерської діяльності, опрацьовано законодавчі акти, які регулюють таку діяльність наприклад Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року, Закон України « Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 року, Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року, Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від

21 червня 2001 року та інші. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року містить в собі статті які регулюють волонтерську діяльність:

- зокрема особливості правового статусу волонтерів та діяльність волонтерських організацій;
- розкриває сутність поняття «волонтерська діяльність»;
- державну політику у сфері волонтерської діяльності здійснює Кабінет Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах своїх повноважень;
- встановлює права та обов'язки волонтерів;

Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості. Таким чином у волонтерській діяльності цивільно-правова відповідальність торкається прав та обов'язків волонтера.

Також було досліджено питання психологічного аспекту даної діяльності, зроблено висновки, що волонтер повинен бути наділений певними чинниками, які мотивують його здійснювати волонтерську діяльність такі, як : наполегливість, доброзичливість, стресостійкість, трудолюбивість та інші. Щоб більш повно розкрити психологічну суть волонтерської діяльності, треба звернути увагу на те, як її сприймають власне волонтери. Дослідження психологічних особливостей волонтерів показують, що самі волонтери не вважають власну діяльність складною, творчою або ідеальною, вони не дають їй окремих емоційних оцінок, і розглядають добровільність як позитивне явище у своєму житті через процес самореалізації; не визначають для себе часових обмежень для здійснення волонтерської діяльності, оцінюючи її як перспективну чи неперспективну. Сама по собі добровільна діяльність виступає для волонтерів як діяльність заради діяльності, яка не оцінюється з точки зору труднощів, небезпеки чи отримання матеріальної користі. Отже соціальні та психологічні чинники є важливими аспектами здійснення волонтерства.

Останній розділ магістерської роботи був присвячений проблематиці функціонування волонтерських організацій в Україні. Досліджено питання підтримки волонтерських організацій з боку держави, зроблено висновки про те, що волонтерство потребує досить великої підтримки з боку держави, це як стосується і внесення змін до законодавчих актів, які регулюють питання волонтерства так і не матеріальних благ, зокрема в роботі звернуто увагу на те, щоб надавати волонтерським організаціям більшої підтримки, а саме надавати майно для організації діяльності, надавати певні пільги на ті чи інші державні послуги, створювати волонтерські проекти та залучати інвесторів для надання допомоги, створювати сприятливі умови для діяльності. Також не залишено без уваги питання діяльності волонтерських організацій зокрема, фонд Рената Ахметова, який спрямований на підтримку та благодійну допомогу жителям Донецької та Луганської областей, які постраждали в ході військових дій. Основними видами діяльності цієї громадської структури є евакуація людей з окупованих територій, доставка у звільнені міста та в зону АТО гуманітарної допомоги, розселення постраждалих в санаторіях, таборах в місцях, вільних від проведення військових дій, адресна допомога

Досліджено питання молодіжного волонтерського руху. Волонтерська діяльність молоді направлена передусім, на найгостріші проблеми, що мають місце в українському суспільстві: догляд за хворими, літніми людьми, робота з ув'язненими, надання консультацій представникам етнічних меншин, допомога безхатченкам, збір коштів тощо. Також реалізуються інші проекти: благоустрій мікрорайонів, реставрація об'єктів культурної спадщини, благодійні вистави. У результаті участь молодих людей у волонтерському русі дає їм змогу розширити можливості повноцінної участі в житті країни, веде до укріплення демократичних і духовних цінностей в суспільстві. Волонтерство є невичерпним джерелом набуття громадянської освіти.

Саме молоде волонтерство слугують головним мотивом для заняття волонтерською діяльністю, молодь навчає нас та дає поштовх для того, щоб не тільки вони а й зріле покоління дивлячись та беручи приклад для себе віддавали

частинку себе нужденним людям, не соромилися та залучали, як найбільше громадян для покращення добробуту нужденних та нашої держави [71].

Отже, в результаті нашого дослідження ми з'ясували значення таких понять, як: волонтер, волонтерство, волонтерський рух, волонтерська діяльність.

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 5 липня 2012 року № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>
2. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 року № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
6. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
7. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21 червня 2001 року № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
8. Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції: Наказ Міністерства фінансів України від 30 січня 2014 р. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1471-14#Text>
9. Про організацію проведення в Україні в 2001 році Міжнародного року волонтерів: Розпорядження Президента України від 22 березня 2001 року № 67/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67/2001%D1%80%D0%BF#Text>
10. Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 квітня

2003 року №225-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225-2003-%D1%80#Text>

11. Указ Президента України від 2 вересня 2013 року № 472/2013 „Про внесення змін до деяких указів Президента України щодо волонтерської діяльності”

12. The beginning of the Red Cross: Режим доступу до ресурсу: <https://www.redcross.org.uk/about-us/ourhistory/the-beginning-of-the-red-cross>

13. VOLUNTEERING: THEORETICAL APPROACHES AND PERSONAL CHARACTERISTICS // INTERNATIONAL CONFERENCE of SCIENTIFIC PAPER AFASES 2014. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.afahc.ro/ro/afases/2014/socio/Andronic,%20RazvanLucian_%20Volunteering.pdf?fbclid=IwAR3pOSoqx6SYDMH9jnvZW1UbloKXqqjqFjb3ngnHJGuJpU7Z6Cixj9fBd_4

14. VOLUNTEERING: THEORETICAL APPROACHES AND PERSONAL CHARACTERISTICS] // INTERNATIONAL CONFERENCE of SCIENTIFIC PAPER AFASES 2016. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.afahc.ro/ro/afases/2014/socio/Andronic,%20RazvanLucian_%20Volunteering.pdf?fbclid=IwAR3pOSoqx6SYDMH9jnvZW1UbloKXqqjqFjb3ngnHJGuJpU7Z6Cixj9fBd_4

15. The Universal Declaration on Volunteering. International Association for Volunteer Effort. January 2001. Архів оригіналу за 21.06.2016. Процитовано 21.06.2016 року

16. Азарова Е. С. Психологические детерминанты и эффекты добровольческой деятельности: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.01 / Е. С. Азарова. – Хабаровск, 2008. – 192 с.

17. Азарова Е. С. Яницкий М.С. Психологические детерминанты добровольческой деятельности: канд. псих. Наук. УДК 159.923+947.2:77.72/ Научная редакция «психология и педагогика» 8 ноября 2007 года

18. Аналітична доповідь " Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. – К.: НІСД, 2015. – 36 с.. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/volonter697e4.pdf>.

19. Беларус А. Волонтер Диана Макарова: «Мы все железные. Мы уже научились не плакать, не рыдать, не биться в истерику» [Електронний ресурс] https://censor.net/ru/resonance/302369/volonter_diana_makarova_my_vse_jeleznye_my_uje_nauchilis_ne_plakat_ne_rydat_ne_bitsya_v_isterike

20. Бондаренко З. П. Організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 "соціальна педагогіка" / Бондаренко З. П. – К., 2008. – 15 с., с. 8

21. Бугаєвська Ю.В. Соціально-педагогічні інновації у волонтерстві Волонтерський рух: історія, сучасність, перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 17–18 квітня 2015 р.). Харків: ХНАДУВ, 2015. С. 33–36.]

22. Вайнола Р.Х., Капська А.Й., Комарова Н.М. —К. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку : Академпрес, 1999. —с.112

23. Главник, О. Волонтери в соціальній роботі / О. Главник, Н. Романова, Т. Друженко. - К: Главник, 2006. - 128 с. - (Серія “Бібліотечка соціального працівника”), с. 34-39.

24. Демчук, С. Волонтери – покоління NEXТ: новий вимір [] / С. Демчук // Шкільний світ. – 2012. – № 29-30 (серп.). – С. 7-17

25. Дибайло В. Як визнавати працю волонтерів. Київ, 2002. С. 32, с.25-26

26. Косова У. П. Психологические характеристики волонтерской деятельности/ У. П. Косова // Высшее образование сегодня. – 2009. – № 12. - С. 63-67.

27. Крапівіна Г. О. Світовий волонтерський рух: стан і статус / Г. О. Крапівіна // Вісник економічної науки України. – 2012. – № 1. – С. 73-76

28. Кудринская Л. А. Добровольческий труд: сущность, функционирование, специфика / Л. А. Кудринская // Социологические исследования. – 2006. – №5. – С. 15–22

29. Лациба М. Розвиток відносин між владою та суспільством в Україні: від еволюції до революції // Громадянське суспільство України: сучасний стан і перспективи впровадження європейських стандартів взаємодії з державою: зб. матеріалів між нар. наук.-практ. конф. – К.: НІСД, 2014. – С. 12

30. Ларіонова, Н. Історико-феноменологічний аналіз волонтерства / Н. Ларіонова, В. Кратінова, О. Караман // Соціальна педагогіка: теорія та практика. - 2007. - №3. - С. 99-105., с. 5
31. Леонтьев Д. А. Диагностика толерантности к неопределенности. Шкалы Д. Маклейна / Д. А. Леонтьев, Е. Е. Осин, Е. Г. Луковицкая. – М.: «Смысл», 2016. – 60 с., с. 45
32. Лях Т.Л., авт. кол.: Безпалько О.В., Заверіко Н.В., Зверева І.Д., Зімовець Н.В та ін. Волонтерство. Порадник для організатора волонтерського руху – К.: ВГЦ «Волонтер», 2001 рік
33. Лях Т. Л. Методика організації волонтерських груп: навч. посіб. / Т. Л. Лях. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. – 149 с.
34. Лях Т. Л. Планування залучення волонтерів як важливий компонент волонтерської програми / Т.Л. Лях // Вісник ЛНУ імені Івана Франка. —2013. —№23. —Ч. 1. —С. 206—213
35. Лях Т. Л. Планування залучення волонтерів як важливий компонент волонтерської програми / Т.Л. Лях // Вісник ЛНУ імені Івана Франка. —2013. —№23. —Ч. 2. —С. 206—213, с. 209
36. Маслоу А. Х. Мотивация и личность / А. Х. Маслоу. – СПб: «Harper», 2011. – 352 с., с. 29-34
37. Миколаєнко І. Тарасику, ти справжній патріот. Урядовий кур'єр. 2014. 30 серпня. С. 5., с. 5
38. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. / Д. Я. Райгородский. – Самара: «Бахрах-М», 2001. – 672 с., с. 56
39. Регуш Л. А. Психология прогностических умений и способностей личности / Л. А. Регуш. – М.: МГУ, 1983. – 130 с., с. 67
40. Регуш Л. А. Психология прогнозирования: успехи в познании будущего / Л. А. Регуш. – СПб.: «Речь», 2008. – 352
41. Рибальченко В. Молодь підтримає тих, хто на передовій. Голос України. 2014. 21 червня. С. 19., с. 19

42. Сарджвеладзе Н. И. Личность и ее взаимодействие с социальной средой / Н. И. Сарджвеладзе. – Тбилиси: «Мецниереба», 1998. – 206 с., с. 56
43. Толстоухова С.В. Перспективи вдосконалення змісту підготовки фахівців із соціальної роботи / С. В. Толстоухова / Соціальна робота України: теорія і практика. —2010. —№ 1—2. —С. 91—98
44. Тохтарьова І.М. Волонтерський рух в Україні: шляхи до розвитку громадянського суспільства як сфера соціальних відносин / І. М. Тохтарьова // Теорія і практика державного управління і місцевого самоврядування. —2014. —№ 2. —С 156—161 с. 158
45. Тюптя, Л.Т. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. / Л.Т. Тюптя, І.В. Іванова. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К: Знання, 2008. - 574 с., с. 273
46. Харченко С.Я. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні: науково – навч.-метод. посібник / – Луганськ: ДЗ “ЛНУ ім. Т. Шевченка”, 2008. – 319 с.
47. Шевченко М.Ф. Третій сектор в Україні: проблеми, становлення. Київ, 2001. С. 173, с. 92
48. Юрченко І.В. Інституціоналізація волонтерського руху в Україні: автореф. дис. канд. соц. наук : 22.00.03 / Юрченко Ірина Вадимівна; Ін-т соціології НАН України. - К., 2009. - 16 с. - Бібліогр.: с. 13
49. Юрченко І.В. Становлення і розвиток волонтерського руху в Україні / І.В.Юрченко // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Соціальні процеси в Україні: наукові доповіді і повідомлення IV Всеукраїнської соціологічної конференції, 21 трав. 2004 р., Київ /Соціологічна асоціація України, Інститут соціології НАН України / [за ред. В.Ворони, М.Шульги]. —К., 2004. —С. 526—529
50. Янц Н.Д. Основи діяльності волонтерів: лекц. курс. - Переяслав-Хмельницький: Знання, 2009. - 119 с.64,66
51. В рамках акції «Підтримай Українську армію» на рахунки Міністерства оборони України надійшло понад 159 мільйонів 707 тисяч гривень [Електронний ресурс] // <http://www.mil.gov.ua/news/2015/10/07/v->

[ramkah-akczii-pidtrimaj-ukrainsku-armiyu-na-rahunki-ministerstva-oboroni-ukraini-nadijshlo-ponad-159-miljoniv-707-tisyach-griven-/](#)

52. Волонтерські організації . Українська волонтерська служба. Режим доступу до ресурсу: <https://mip.gov.ua/content/volonterski--organizacii.html>

53. Волонтерські програми в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mfa.gov.ua/ua/aboutukraine/volunteering>

54. Громадські організації в розвитку громадянського суспільства в Україні: проблеми та перспективи – Режим доступу : <http://naub.org.ua/?p=1053>

55. Європейська хартія прав та обов'язків волонтерів. http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/volunteering_charter_en.pdf

56. Загальна декларація волонтерів, прийнята на XI конгресі Міжнародної асоціації волонтерів // Права людини: навчальний посібник. К.: Просвіта, 2002. – С. 67-80

57. Загальнонаціональне дослідження Волонтерство в Україні. www.gfk.ua/ua/document //Волонтерський рух в Україні / соціологічне дослідження GfK Ukraine на замовлення ООН в Україні, листопад 2014 рік

58. Звіт дослідження «Волонтерський рух в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gfk.com/ua/news-and-events/news/pages/report.aspx> 17.

59. Молодь України. (2015 рік). Взято з веб-сайту Організації Об'єднаних Націй [http://www.un.org.ua/images/documents/3687/doslidzhennya_block_eng\(1\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3687/doslidzhennya_block_eng(1).pdf)

60. Національна цільова програма. (2015 рік). Взято з веб-сайту Організації Об'єднаних Націй: http://dsmsu.gov.ua/media/2016/03/12/7/povnii_tekst_ostatochno__1_.pd

61. Опитування «Молодь України 2015», проведене Товариством споживчих досліджень «GfK Україна», Міністерством молоді та спорту України за фінансової підтримки ООН

62. Організації, які залучають волонтерів в Україні (2017 рік) <https://www.scribd.com/document/344238401/Organizations-Engaging-Volunteers-in-Ukraine>

63. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів/за заг. ред.А. Й.Капської-К., 2000 И. Социальная работа. Теоретические основы подготовки социальных работников М., 1992 с.54-69

64. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ (ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ). // Актуальні проблеми правознавства. – 2016. – С. 22–26, с.22

65. Текст узято з рекламного буклету ГО «Поруч». Приватний архів автора – О.М

66. Теоретичні аспекти і практичні шляхи залучення волонтерів до соціальної роботи: Звіт тимчасового творчого колективу /Український інститут соціальних досліджень. – К., 1998, – С. 20-21

67. ФОНД Діани Макарової [Електронний ресурс] // https://uk.wikipedia.org/wiki/ФОНД_Діани_Макарової

68. Цінності української молоді. (2016 рік). Взято з веб-сайту Міністерства молоді та спорту України:http://dsmsu.gov.ua/media/2016/11/03/23/Zvit__doslidjennya_2016.pdf

69. Школа волонтерів: Навчальний посібник / За заг.ред. Г.С.Скитьової [Авторський колектив: Брик Я.А., Говорун Н. В., Дементьев В.В., Лашук О.М., Мельник О.В., Потій О.В., Скитьова Г.С., Тищенко М.П.] – 166 с.- К: 2016

70. [Електронний рекурс]: – електрон. Текст. дані. – Режим доступу: <http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/volonter-697e4.pdf>

71. [Електронний рекурс]: – електрон. Текст. дані. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_02\(29\)/17.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_02(29)/17.pdf)